

Ársskýrsla 2001

Tímabilið 1. júlí 2000 til 30. júní 2001
Ársreikningur 2000

Ársmætti

EFNISYFIRLIT

INNGANGUR	2
1. YFIRLIT YFIR STARFSEMINA 1. JÚLÍ 2000 TIL 30. JÚNÍ 2001	3
1.1 Eftirlit á einstökum sviðum fjármálamarkaðar	3
1.1.1 Lánamarkaður	3
1.1.2 Verðbréfamarkaður	3
1.1.3 Vátryggingamarkaður	4
1.1.4 Lífeyrismarkaður	5
1.2 Athugun á innra eftirliti, áhættustýringu og upplýsingatækni	6
1.3 Athugun Alþjóðagjaldeyrissjóðsins (IMF) á íslenska fjármálakerfinu	6
1.4 Erlent samstarf	7
1.5 Rekstur Fjármálaeftirlitsins	7
2. FJÁRMÁLAMARKAÐURINN - ÞRÓUN OG HORFUR	9
2.1 Lána- og verðbréfamarkaður	9
2.2 Lífeyrismarkaður	12
2.3 Vátryggingamarkaður	15
3. ÁHERSLUR Í STARFI FJÁRMÁLAFTIRLITSINS NÆSTU MISSERI	18
3.1 Áhættustýring og innra eftirlit	18
3.2 Starfshættir á fjármálamarkaði	18
3.3 Markaðsaðhald	19
3.4 Samkeppnishæfni fjármálamarkaðar	19
4. EFTIRLITSSKYLDIR AÐILAR	20
4.1 Fjöldi eftirlitsskyldra aðila	20
4.2 Fjölgun eftirlitsskyldra aðila og breytingar á starfsleyfum þeirra á tímabilinu 1. júlí 2000 til 30. júní 2001	20
4.3 Listi yfir eftirlitsskylda aðila 30. júní 2001	21
5. BREYTINGAR Á LÖGUM OG REGLUM	24
5.1 Almenn	24
5.2 Lánamarkaður	24
5.3 Verðbréfamarkaður	25
5.4 Lífeyrissjóðir	26
5.5 Vátryggingamarkaður	26
6. ÁRSREIKNINGUR FME 2000	27
Staðfesting ársreiknings	28
Áritun endurskoðenda	29
Rekstrarreikningur	30
Efnahagsreikningur	31
Sjóðstreymi	32
Skýringar og sundurliðanir	33-35

Inngangur

Fjármálaeftirlitið gefur nú út aðra ársskýrslu sína. Í skýrslunni er gerð grein fyrir starfsemi stofnunarinnar frá 1. júlí 2000 til 30. júní 2001. Fjallað er um þróun og horfur á fjármálamarkaði, en Fjármálaeftirlitið gefur einnig út skýrslur á heimasíðu sinni sem unnar eru upp úr ársreikningum og öðrum upplýsingum um starfsemi fjármálafyrirtækja. Þá er greint frá áherslum í starfsemi Fjármálaeftirlitsins næstu misseri. Ársreikningur Fjármálaeftirlitsins fyrir árið 2000 er birtur í skýrslunni auk lista yfir eftirlitsskylda aðila miðað við 30. júní 2001. Fjármálaeftirlitið birtir einnig á heimasíðu sinni margvíslegt efni um eftirlitið og fjármálamarkaðinn. Heimasíða Fjármálaeftirlitsins er www.fme.is.

Fjármálaeftirlitið birtir ennfremur stytta útgáfu ársskýrslunnar á ensku.

Stjórn Fjármálaeftirlitsins:

Stefán Svavarsson, löggiltur endurskoðandi, dósent við Háskóla Íslands, formaður; Lárus Finnbogason, löggiltur endurskoðandi, varaformaður; Finnur Ingólfsson, bankastjóri Seðlabanka Íslands.

Varamenn í stjórn:

Benedikt Árnason, skrifstofustjóri, iðnaðar- og viðskiptaráðuneyti; Þuríður I. Jónsdóttir, héraðsdómslögmaður; Ingimundur Friðriksson, aðstoðarbankastjóri Seðlabanka Íslands.

Forstjóri: Páll Gunnar Pálsson

Aðstoðarforstjóri: Ragnar Hafliðason

Ragnar Hafliðason, Páll Gunnar Pálsson, Þuríður I. Jónsdóttir, Lárus Finnbogason, Stefán Svavarsson, Finnur Ingólfsson, Ingimundur Friðriksson, Benedikt Árnason.

1. Yfirlit yfir starfsemina 1. júlí 2000 til 30. júní 2001

Eftirlit Fjármálaeftirlitsins felst einkum í reglulegri upplýsingasöfnun um fjárhagsleg atriði og í sértækum eftirlitsaðgerðum á starfsstöðvum fjármálaþyrtinga. Þá er úrvinnsla skriflegra fyrirséðna og erinda fjármálaþyrtinga og viðskiptamanna þeirra vaxandi þáttur í starfsemi Fjármálaeftirlitsins. Leiðbeinandi tilmæli á grundvelli laga um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi eru nýr þáttur í starfsemi Fjármálaeftirlitsins. Í þessum kalla er leitast við að upplýsa um starfsemi Fjármálaeftirlitsins á tímabilinu, án þess að fjalla sérstaklega um einstök mál. Fjallað er um verkefni á einstökum sviðum fjármálamarkaðar auk þess sem vikið er sérstaklega að áhættustýringu og innra eftirliti, athugun Alþjóðagjaldeyrissjóðsins (IMF) á íslenskum fjármálamarkaði, rekstri Fjármálaeftirlitsins og fleiru.

1.1 Eftirlit á einstökum sviðum fjármálamarkaðar

1.1.1 Lánamarkaður

Undanfarin misseri hefur Fjármálaeftirlitið fylgst grannt með þróun eiginfjárlutfalla og markmiðasetningu lánastofnana um eigið fé og útlán. Viðvarandi útlánaaukning fram á þetta ár og tilsvareandi lækkun eiginfjárlutfalla hefur verið Fjármálaeftirlitinu áhyggjuefni og hefur það leitast við að sporna við þeirri þróun. Meðal annars hefur Fjármálaeftirlitið óskað eftir að lánastofnanir kynni því reglulega markmið sín um þróun eiginfjárlutfalla og útlána, arðsemi og arðgreiðslur, og horfur varðandi afskriftaframlög. Fjármálaeftirlitið hefur fylgt þessu eftir með reglulegum fundum með stærri lánastofnunum í tengslum við birtingu á uppgjörum þeirra.

Það er mat Fjármálaeftirlitsins að stærstu lánastofnanirnar hér á landi með virka áhættustýringu og innra eftirlit skuli stefna að því að eiginfjárlutfall samkvæmt lögum sé á hverjum tíma að lágmarki 10%. Allmargar lánastofnanir hafa ekki þann styrk. Jafnframt hefur Fjármálaeftirlitið varað við því að vikjandi lán séu í ríkum mæli tekin til að uppfylla lágmarksskilyrði um eiginfjárlutfall. Hefur Fjármálaeftirlitið lagt áherslu á að áhættustig einstakra lánastofnana kalli á að eiginfjárlutfall þeirra sé verulega yfir lágmarkum.

Fjármálaeftirlitið hefur kannað útlánaframkvæmd allmargra lánastofnana. Athuganir hafa beinst að eftirliti með útlánum, áhættudreifingu, tryggingatöku, vanskilum og tapshættu. Sérstaklega hefur verið hugað að mati á afskriftum. Í nokkrum tilfellum hafa útlánaathuganir Fjármálaeftirlitsins leitt til þess að afskriftaframlög hafa verið aukin.

Síaukin starfsemi lánastofnana erlendis kallar á breyttar áherslur í eftirliti Fjármálaeftirlitsins. Fjármálaeftirlitið hefur aukið yfirsýn sína yfir þessa starfsemi með aukinni upplýsingagjöf frá viðkomandi lánastofnunum auk þess sem lögð hefur verið áhersla á aukin samskipti við erlenda eftirlitsaðila.

Meðal annars hafa staðið yfir viðræður um samstarfssamning við eftirlitsaðila utan Evrópska efnahagssvæðisins.

Hluti af starfsemi Fjármálaeftirlitsins felst í mótun eiginfjárreglna en eftirlitið fylgist grannt með því starfi sem fram fer innan Basel-nefndar um banka- eftirlit. Fjármálaeftirlitið hefur komið á framfæri athugasemdum við tillögur nefndarinnar um nýjar eiginfjárreglur en þær eru birtar á heimasíðu eftirlitsins. Fjármálaeftirlitið leggur áherslu á að nýjar eiginfjárreglur þurfi að henta jafnt stórum fjármálaþyrtingum sem smáum og styður hugmyndir Basel-nefndarinnar um að leyfa innri matsaðferðir við útreikning á áhættugrunni. Í því felst hvati fyrir fjármálaþyrtingu til að þróa og bæta áhættustýringu sína.

Fjármálaeftirlitið hefur unnið að kerfisbundnu áhættumati á bönkum og sparisjóðum. Við matið styðst Fjármálaeftirlitið við einfalt áhættumatskerfi sem ætlunin er að þróa áfram þegar reynsla er fengin af gagnsemi þess. Þessi vinna mun nýtast vel við aðlögun að nýjum eiginfjárreglum.

Fjármálaeftirlitið hefur unnið að mótun reglna og leiðbeinandi tilmæla vegna starfsemi á lánamarkaði. Í því sambandi kynnti Fjármálaeftirlitið drög að leiðbeinandi tilmælum um frádrátt á eigin fé vegna eignarhluta í veltubók í félögum sem stunda fjármálastarfsemi. Er þessum leiðbeinandi tilmælum ætlað að samræma túlkun um þetta efni. Þá hefur verið unnið að breytingum á reglum um afskriftir útlána og á reglum um eiginfjárlutfall.

1.1.2 Verðbréfamarkaður

Fjármálaeftirlitið hefur á tímabilinu mótað eftirlit á verðbréfamarkaði með hliðsjón af viðamiklum breytingum sem gerðar voru á lögum um verðbréfavíðskipti um síðustu áramót.

Breytingarnar fela í sér ítarleg ákvæði um innherjavíðskipti og eftirlit með þeim. Rannsóknaskylda er lögð á fruminnherja áður en hann á

Fjármálaeftirlitið starfar samkvæmt lögum nr. 87/1998 um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi. Fjármálaeftirlitið er ríkisstofnun sem lýtur sérstakri stjórn, en heyrir stjórnskipulega undir viðskiptaráðherra. Hann skipar stjórnarmenn til fjögurra ára í senn og er einn stjórnarmaður tilnefndur af Seðlabanka Íslands. Ráðherra skipar formann stjórnar. Hlutverk stjórnar er að móta áherslur í starfi eftirlitsins og fylgjast með starfsemi þess og rekstri. Hún ræður forstjóra sem stjórnar daglegri starfsemi.

Unnt er að skjóta ákvörðunum Fjármálaeftirlitsins til sérstakrar kærunefndar. Kærunefndin er skipuð af viðskiptaráðherra samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar.

Fjármálaeftirlitið starfar samkvæmt staðfestri stefnumótun sem reglulega er lögð að breyttum aðstæðum. Á fyrri hluta árs 1999 staðfesti stjórn Fjármálaeftirlitsins stefnumótun fyrir stofnunina og var hún endurskoðuð og staðfest að nýju, lítið breytt, í júní 2000. Hana er að finna á heimasíðu eftirlitsins. Þar er einnig að finna lýsingu á skipulagi Fjármálaeftirlitsins.

Skýrari ákvæði styrkja eftirlit
Fjármálaeftirlitsins

viðskipti, gerð er krafa til þess að upplýsingar um innherja séu sendar Fjármálaeftirlitinu og gert ráð fyrir að það birti lista yfir fruminnherja hjá útgefendum. Auk þess ber Fjármálaeftirlitinu að kalla eftir og staðfesta reglur útgefenda um meðferð trúnaðarupplýsinga og viðskipti innherja. Fjármálaeftirlitið hefur birt leiðbeinandi tilmæli um efni reglnanna og gefið út form til útfyllingar á innherjalistum og leiðbeiningar um útfyllingu á þeim.

Í sömu lögum er nú kveðið með skýrari hætti en áður á um almennt útboð verðbréfa. Kveðið er nánar á um þetta í nýrri reglugerð um útboð verðbréfa, nr. 477/2001. Skýrari ákvæði styrkja eftirlit Fjármálaeftirlitsins auk þess sem því er falið það hlutverk að hafa umsjón með athugun á almennum útboðslýsingum, öðrum en þeim sem fela í sér skráningu í kauphöll. Einnig hafa möguleikar Fjármálaeftirlitsins til þess að fylgjast með og grípa til aðgerða vegna almennra útboða verið styrktir. Fjármálaeftirlitið fékk eina útboðslýsingu til yfirferðar á tímabilinu. Nokkur mál er varða útboð verðbréfa hafa einnig verið til athugunar.

Fylgst með starfsháttum á
verðbréfamarkaði

Eftirlit með skipulagi og starfsháttum fyrirtækja í verðbréfaþjónustu hefur verið og mun verða á meðal meginverkefna Fjármálaeftirlitsins á verðbréfamarkaði. Fjármálaeftirlitið lagði mikla vinnu í leiðbeinandi tilmæli um efni reglna fjármálafyrirtækja sem m.a. varða aðskilnað hagsmuna (kínámúra), eigin viðskipti fyrirtækjanna, viðskipti starfsmanna og atvinnuþátttöku stjórnenda og starfsmanna. Tilmælin voru sett í júlí 2001 og mun Fjármálaeftirlitið á næstunni staðfesta reglur fjármálafyrirtækja sem uppfylla skilyrðin. Tilmælin stuðla að betri starfsháttum á verðbréfamarkaði og fela í sér auknar kröfur sem fylgja þarf eftir í eftirlitinu sjálfu.

Fjármálaeftirlitið hafði til athugunar nokkur mál þar sem vísbendingar voru um brot á ákvæðum um innherjavíðskipti. Einu máli var vísað til Ríkislögreglustjóra. Einnig voru til skoðunar vísbendingar um markaðsmisnotkun auk þess sem fyrirspurnum viðskiptamanna og kvörtunum sem tengjast ráðgjöf og þjónustu á verðbréfamarkaði hefur jafnt og þétt fjölgað.

Fjármálaeftirlitið hefur styrkt verulega eftirlit með starfsháttum á verðbréfamarkaði með ráðningu nýs starfsfólks og mótun skipulagðrar markaðsvaktar innan eftirlitsins. Markaðsvaktin bætir yfirsýn Fjármálaeftirlitsins yfir verðbréfamarkaðinn og gefur því færi á að grípa fyrir inn í mál sem upp koma.

1.1.3 Vátryggingamarkaður

Talsverðar breytingar hafa orðið á vátryggingamarkaði á tímabilinu og verkefni Fjármálaeftirlitsins markast af því.

Haustið 2000 hætti erlendur vátryggjandi að bjóða ökutækjatrýggingar á Íslandi. Fjármálaeftirlitið tók málið til sérstakrar athugunar í því skyni að tryggja réttarstöðu aðila, en vátryggingunum var miðlað af innlendum vátryggingamiðlara. Heimild viðkomandi vátryggjanda til að bjóða ökutækjatrýggingar var felld niður og athugasemdum komið á framfæri.

Málefni nokkurra bátaábyrgðarfélaga hafa verið til umfjöllunar hjá Fjármálaeftirlitinu. Það heimilaði flutning á vátryggingastofni eins félags á síðasta ári og í október á þessu ári heimilaði Fjármálaeftirlitið flutning á vátryggingastofni tveggja bátaábyrgðarfélaga til viðbótar. Sjóvá-Almennar tryggingar hf. hefur tekið við vátryggingastofni allra félaganna. Jafnframt hafa málefni Samábyrgðarinnar hf. verið til umfjöllunar hjá Fjármálaeftirlitinu, en félaginu var breytt í hlutafélag á miðju ári 2000 og eignarhlutur ríkissjóðs seldur. Í framhaldi af því keypti Sjóvá-Almennar tryggingar hf. félagið og liggur fyrir Fjármálaeftirlitinu beiðni um flutning á vátryggingastofni Samábyrgðarinnar hf. til Sjóvár-Almennra trygginga hf. og beiðni um samruna félaganna.

Iðgjöld í lögboðnum ökutækjatrýggingum hafa enn sem fyrr verið til umfjöllunar á opinberum vettvangi. Í júlí 2000 birti Fjármálaeftirlitið niðurstöður athugunar á iðgjaldahækkunum ökutækjatrýgginga þá um vorið. Vátryggingafélagin höfðu sýnt fram á aukinn tjónakostnað og óstöðugleika í greininni. Við þær aðstæður hafði Fjármálaeftirlitið ekki forsendur til þess að grípa til aðgerða. Fjármálaeftirlitið taldi hins vegar brýnt að hvert vátryggingafélag tæki forsendur iðgjaldaákvæðana sinna til endurskoðunar um leið og frekari reynsla væri fengin. Fjármálaeftirlitið hefur lagt áherslu á markaðsaðhald og hefur leitast við að tryggja meira gegnsæi í því skyni. Nefnd sem skipuð var á árinu 2000 og falið var að endurskoða reglugerð um ársreikninga vátryggingafélaga annarra en líftryggingafélaga mun ljúka störfum á næstunni.

Á tímabilinu gerði Fjármálaeftirlitið úttekt á starfsemi þriggja líftryggingafélaga. Athuginin beindist að verklagi, áhættustýringu og innra eftirliti félaganna. Hliðstæðar athuganir voru einnig gerðar á starfsemi nokkurra vátryggingamiðlara. Að mati Fjármálaeftirlitsins var í mörgum tilvikum ástæða

til að bæta upplýsingagjöf og almenn vinnubrögð þessara aðila. Hefur Fjármálaeftirlitið komið á framfæri athugasemdum og ábendingum sem miða að þessu t.d. með dreifibréfi til váttryggingamiðlara.

Í tveimur tilvikum gerði Fjármálaeftirlitið Ríkislögreglustjóra grein fyrir málum, annars vegar í tengslum við váttryggingafélag en hins vegar váttryggingamiðlun. Í nokkrum tilfellum hafa váttryggingamiðlanir skilað inn starfsleyfi sínu í framhaldi af athugunum Fjármálaeftirlitsins. Starfsleyfi eins váttryggingamiðlara var afturkallað.

Fjármálaeftirlitið hefur beint því til váttryggingafélaga að þau setji sér verklagsreglur um verðbréfavíðskipti félagsins sjálfs, starfsmanna þess og stjórnenda, en samkvæmt nýlegum breytingum á lögum um váttryggingastarfsemi er þeim skylt að setja sér slíkar reglur. Gert er ráð fyrir að þessari vinnu ljúki síðar á árinu.

Fjármálaeftirlitið hefur unnið að mótun tvenna leiðbeinandi tilmæla á váttryggingasviði. Í vor birti Fjármálaeftirlitið á heimasíðu sinni drög að leiðbeinandi tilmælum um bónusreglur váttryggjenda í lögboðnum ökutækjatrýggingum. Þá hefur verið unnið að leiðbeinandi tilmælum um gerð fyrirvara við bótauppgjör váttryggjenda.

1.1.4 Lífeyrismarkaður

Viðamikill hluti eftirlits með lífeyrissjóðum fram á síðari hluta ársins 2000 tengdist veitingu starfsleyfa. Með lögum um skyldutrýggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, sem tóku gildi þann 1. júlí 1998, var öllum lífeyrissjóðum gert að sækja um starfsleyfi til fjármálaráðuneytis eða fá staðfestingu samþykkt vegna lífeyrissjóða sem starfa samkvæmt sérlögum. Fjármálaeftirlitið veitti umsagnir vegna þessa. Aðlögun lífeyrissjóðanna að lögnum reyndist tímafrek og lauk þessari vinnu því ekki að fullu fyrir en á þessu ári.

Á tímabilinu hafa rúmlega 20 lífeyrissjóðir, eða riflega þriðjungur, breytt samþykktum sínum og gefur Fjármálaeftirlitið umsagnir um slíkar breytingar. Ástæður breytinga á samþykktum geta verið margvíslegar og krefjast mismikillar vinnu af hálfu Fjármálaeftirlitsins.

Stærsta verkefnið sem ráðist var í á tímabilinu var yfirgripsmikil athugun á fjárfestingum lífeyrissjóða, en óskað var eftir ítarlegum gögnum frá um 30 sjóðum. Markmiðið með þessari athugun var að fara yfir fjárfestingar einstakra lífeyrissjóða með

hliðsjón af ákvæðum VII. kafla laganna sem fjallar um fjárfestingaheimildir lífeyrissjóða. Jafnframt voru gerðar sérstakar athuganir á ársreikningum sjóðanna auk þess sem aflað var gagna um innra eftirlit og farið yfir gagnaskil.

Allmargir sjóðir reyndust vera yfir þeim mörkum sem kveðið er á um í lögum. Fyrst og fremst hefur reynt á heimildir til fjárfestinga í óskráðum verðbréfum. Ef lífeyrissjóðir voru yfir fjárfestingatakmörkunum við gildistöku laganna er þeim ekki skylt að selja eignir til að uppfylla skilyrði laganna. Nokkrir lífeyrissjóðir hafa verið krafðir um úrbætur til að koma fjárfestingum í rétt horf.

Starfsemi sem lýtur að viðbótartryggingavernd og séreignarsparnaði verður sífellt umfangsmeiri og fjölbreyttari. Vörsluaðilum viðbótarlífeyrissparnaðar þ.e. bönkum, sparissjóðum, verðbréfafyrirtækjum, líftryggingafélögum og lífeyrissjóðum ber að leita staðfestingar fjármálaráðuneytis á reglum sem um tryggingaverndina gilda og einnig á breytingum sem gerðar eru á reglunum. Fjármálaeftirlitið veitir umsagnir til ráðuneytisins vegna þessara staðfestinga. Vörsluaðilar leita einnig umsagnar Fjármálaeftirlitsins á samningseyðublöðum vegna viðbótarlífeyrissparnaðar og staðfestingar á því að samningar þessir séu í samræmi við lög og reglur sem um þá gilda. Vegna fjölda þeirra sem býður þennan sparnað hefur vinna við þetta verið tímafrek og hafa ýmsar athugasemdir verið gerðar. Þá hefur Fjármálaeftirlitið sinnt mörgum fyrirspurnum sem varða viðbótartryggingavernd.

Samkvæmt nýlegum breytingum á lögum um lífeyrissjóði er þeim nú skylt að setja sér verklagsreglur um verðbréfavíðskipti lífeyrissjóðsins, stjórnar hans og starfsmanna sem staðfestar skulu af Fjármálaeftirlitinu. Fjármálaeftirlitið hefur átt í samskiptum við lífeyrissjóði og samtök þeirra um setningu reglnanna og standa vonir til að þær verði staðfestar á næstunni.

Í eftirliti sínu hefur Fjármálaeftirlitið lagt áherslu á hlutverk og ábyrgð stjórnar lífeyrissjóða. Í því skyni hefur það átt fundi með stjórnnum nokkurra sjóða og gert athugasemdir við innra eftirlit, gagnaskil og fleira. Hlutverk stjórnar er þeim mun mikilvægara þegar litið er til þess að starfsemi lífeyrissjóða byggir á skylduáðild, flutningur réttinda til samtryggingar er bannaður og möguleikar sjóðfélaga til að hafa bein áhrif á stjórnun síns lífeyrissjóðs eru takmarkaðir.

Áhættustyrkingu nýrrar og vaxandi fjármálaþjónustu oft ábótavant

Athuganir á fjárfestingum lífeyrissjóða

1.2 Athugun á innra eftirliti, áhættustýringu og upplýsingatækni

Undanfarin misseri hafa miklar verðsveiflur á fjármálamörkuðum og útlánavöxtur reynt á áhættustýringu og innra eftirlit fjármálfyrirtækja. Á tímabilinu hélt Fjármálaeftirlitið áfram athugunum á ástandi innra eftirlits og áhættustýringar hjá eftirlitsskyldum aðilum. Fjármálaeftirlitið leggur ríka áherslu á ábyrgð þeirra sjálfra á eigin starfsemi og eftirliti með henni.

Athuganir Fjármálaeftirlitsins hafa einkum beinst að stjórnskipulagi fyrirtækja, markmiðasetningu í starfseminni, tilvist og eftirfylgni áhættustýringarreglna, innra eftirliti og virkni innri endurskoðunar. Til dæmis hefur verið hugað að innra eftirliti með útlánnum lánastofnana, eftirliti með markaðsáhættu í starfsemi fjármálfyrirtækja og áhættustýringu á þessum þáttum. Fjármálaeftirlitið hefur brýnt fyrir stjórnnum fyrirtækja að vera vakandi fyrir ábyrgð sinni og undir það búnað að axla hana.

Fjármálaeftirlitið hefur áður lýst því mati sínu að áhættustýring og innra eftirlit með rótgrónum þáttum í starfsemi fjármálfyrirtækja hafi yfirleitt verið í betra horfi en þegar ný eða ört vaxandi fjármálaþjónusta á í hlut. Betri áhættustýring margra fyrirtækja hefði þannig ótvírátt dregið úr áhrifum óhagstæðrar þróunar á verðbréfa- og gjaldeyrismörkuðum.

Mótun áhættustýringar og innra eftirlits er mismunandi langt á veg komin á einstökum sviðum fjármálamarkaðar. Fjármálaeftirlitið hefur unnið að mótun leiðbeinandi tilmæla um innra eftirlit og áhættustýringu hjá fjármálfyrirtækjum, í því skyni að styrkja sjónarmið um þetta á öllum sviðum. Tilmælin verða byggð á grunnreglum Baselnefndar um bankaeftirlit en er ætlað að gilda um öll fjármálfyrirtæki.

Fjármálaeftirlitið vinnur um þessar mundir að stefnumótun í eftirliti með upplýsingatækni hjá eftirlitsskyldum aðilum. Megináherslur munu liggja á sviði rekstraröryggis tölvukerfa og gagnaleyndar. Mikilvægt er að tryggja öryggi í slíkri starfsemi og að gagnaleyndar sé gætt sem kostur er. Tryggja þarf ábyrgð og eftirlit stjórnenda fjármálfyrirtækja sem hlut eiga að máli.

Í undirbúningi er útgáfa á leiðbeinandi tilmælum í tengslum við hýsingu tölvuþjónustu og tölvu-

búnaðar ásamt þjónustu sem veitt er á Internetinu. Í samstarfi fjármálaeftirlita á Norðurlöndum hafa ennfremur verið þróaðar viðmiðanir varðandi lágmarkseftirlit sem verða grunnur að eftirliti með netbönum á svæðinu. Fjármálaeftirlitið mun byggja eftirlit á þessum grunni.

1.3 Athugun Alþjóðagjaldeyrissjóðsins (IMF) á íslenska fjármálakerfinu

Í lok árs 2000 framkvæmdi Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn athugun á íslenska fjármálakerfinu sem kallast „Financial Sector Stability Assessment“. Athugunin var liður í sérstöku átaki sjóðsins sem miðar að því að efla yfirsýn yfir veikleika í fjármálakerfum einstakra landa og stuðla að stöðugleika. Farið var m.a. yfir lög og reglur um starfsemi á fjármálamarkaði og fyrirkomulag eftirlits með hliðsjón af grunnreglum sem settar hafa verið í alþjóðasamstarfi bankaeftirlita, verðbréfaeftirlita og váttryggingaeftirlita. Einnig var fjallað um löggjöf og eftirlit með lífeyrissjóðum.

Megin niðurstöður Alþjóðagjaldeyrissjóðsins voru þær að fjármálaeftirlit hér á landi sé í góðri stöðu til að takast á við verkefni sitt. Hins vegar var það einnig mat sjóðsins að í íslensku fjármálakerfi væru veikleikar sem stefnt gætu stöðugleika þess í hættu. Sjóðurinn gerði athugasemdir og benti á ýmislegt sem betur mætti fara og stuðla myndi að frekara öryggi, bæði að því er varðar löggjöf og opinbert eftirlit.

Veigamestu ábendingar sjóðsins lutu að því að eiginfjárhlutföll íslenskra lánastofnana væru almennt of lág þegar horft er til aðstæðna hér á landi. Sjóðurinn lagði áherslu á að efla þyrfti heimildir Fjármálaeftirlitsins til þess að knýja á um hækkun eiginfjárhlutfalla og krefjast hærri eiginfjárhlutfalla hjá einstökum lánastofnunum þegar sérstök áhætta væri í rekstri þeirra. Mat sjóðsins var jafnframt að eiginfjárhlutföll sem upp eru gefin kynnu að vera ótraust vegna veikleika í lögum og reglum, ekki síst að því er varðar reglur um afskriftir og áhættuflokkun útlána. Sérstök áhersla var lögð á það af hálfu Alþjóðagjaldeyrissjóðsins að reglur um afskriftir lánastofnana og áhættuflokkun útlána væru ekki í samræmi við það sem best gerist.

Að því er varðar veikleika í reglum um afskriftir og áhættuflokkun útlána er Fjármálaeftirlitið samála því að styrkja þurfi núgildandi reglur. Efla

Sjóðurinn lagði áherslu á að efla þyrfti heimildir Fjármálaeftirlitsins

þarf áhættuflokkun útlána og tengsl þeirrar flokkunar við mat á almennri afskriftaþörf auk þess sem að skilgreina þarf nánar vanskil og hvenær leggja þarf til hliðar vegna þeirra. Íslenskar reglur um þetta eru í meginatriðum í samræmi við reglur annars staðar á Norðurlöndum. Fjármálaeftirlitið hefur undirbúið breytingu á reglum vegna þessa sem stefnt er að að taki gildi síðar á þessu ári.

Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn taldi ennfremur að fjölga þyrfti sérfræðingum verulega hjá Fjármálaeftirlitinu og efla þannig enn frekar opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi. Fjármálaeftirlitið hefur nú birt á heimasíðu sinni mat á starfsmannþörf næstu misseri.

Fjármálaeftirlitið telur þær ábendingar sem fram komu af hálfu Alþjóðagjaldeyrissjóðsins gagnlegar. Eru þær í flestum atriðum í samræmi við mat Fjármálaeftirlitsins þótt áherslur séu í ýmsum tilvikum aðrar. Bregðast verður við mörgum ábendinganna með breytingum á löggjöf, en margar þeirra eru nú til umfjöllunar í nefnd á vegum viðskiptaráðuneytisins sem vinnur að mótun nýrrar löggjafar um fjármálfyrirtæki. Nokkrar ábendingar sjóðsins varða beint innri starfsemi Fjármálaeftirlitsins, en þær eru nær allar í samræmi við fyrri stefnu þess og verkáætlanir.

Skýrslu Alþjóðagjaldeyrissjóðsins er að finna á heimasíðu sjóðsins (<http://www.imf.org>).

1.4 Erlent samstarf

Á tímabilinu hefur Fjármálaeftirlitið verið gestgjafi á nokkrum fundum sem tengjast erlendu samstarfi. Á norrænum vettvangi hélt Fjármálaeftirlitið árlegan fund forstjóra fjármálaeftirlita á Norðurlöndunum í ágúst síðastliðnum. Þá hélt Fjármálaeftirlitið tvo samstarfsfundi sérfræðinga í bankaeftirliti, einn fund sérfræðinga í verðbréfaeftirliti og tvo fundi er varða váttryggingaeftirlit. Ennfremur hélt Fjármálaeftirlitið árlegan samstarfsfund um rekstrarmálefni fjármálaeftirlita á Norðurlöndum. Þá var Fjármálaeftirlitið gestgjafi á samstarfsfundi evrópskra bankaeftirlita, Groupe de Contact, sem starfar í tengslum við framkvæmdastjórn Evrópusambandsins. Einnig var Fjármálaeftirlitið einn af gestgjöfum á ráðstefnu evrópskra váttryggingaeftirlita sem haldin var í Ósló.

Fjármálaeftirlitið tekur þátt í viðtæku erlendu samstarfi og sækir fundi vegna þess. Tilgangur þátttöku í samstarfinu er í meginatriðum tvíþættur. Annars vegar leitast Fjármálaeftirlitið við að flytja

heim á íslenskan fjármálamarkað reynslu og þekkingu sem fengist hefur í eftirliti með stærri og eftir atvikum þróaðri mörkuðum. Hins vegar hefur Fjármálaeftirlitið talið það hlutverk sitt að styrkja samkeppnishæfni íslensks fjármálamarkaðar. Þátttaka þess í erlendu samstarfi er veigamikill þáttur í þeirri viðleitni, en með nánu samstarfi og samhæfingu við erlendar systurstofnanir skapast ákveðin líkindi fyrir því að hér á landi sé byggt á svipuðum viðhorfum um styrk og trúverðugleika íslensks markaðar og eftirlit með honum.

Auk samstarfs fjármálaeftirlita á Norðurlöndum er Fjármálaeftirlitið aðili að ráðstefnu evrópskra váttryggingaeftirlita, samstarfi evrópskra bankaeftirlita (Groupe de Contact) og nefnd evrópskra verðbréfaeftirlita (CESR, áður FESCO), en sú nefnd var stofnuð í september 2001. Einnig er Fjármálaeftirlitið beinn aðili að alþjóðasamtökum váttryggingaeftirlita IAIS.

1.5 Rekstur Fjármálaeftirlitsins

Rekstrarumfang og eftirlitsgjald

Fjármálaeftirlitið hefur tekjur sínar af álögðu eftirlitsgjaldi á eftirlitsskylda aðila. Um álagningu og innheimtu eftirlitsgjaldsins fer eftir lögum nr. 99/1999, um greiðslu kostnaðar við opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi, með síðari breytingum. Eftirlitsgjaldið reiknast í flestum tilvikum sem ákveðinn hundradshluti af heildareignum, tekjum eða iðgjöldum viðkomandi aðila allt eftir eðli starfseminnar. Í öllum tilvikum er þó um að ræða ákveðna lágmarksfjárhæð.

Ársreikningur Fjármálaeftirlitsins fyrir árið 2000 er birtur sérstaklega aftast í skýrslunni. Tekjur Fjármálaeftirlitsins á árinu 2000 námu alls 197 m.kr., en þar af voru tekjur af eftirlitsgjaldi 192,5 m.kr. Gjöld námu samtals 183,2 m.kr. Tekjuafgangur á árinu nam 16,8 m.kr. Meginástæða þess var að áætlun um fjölgun starfsmanna gekk ekki eftir. Tekjuafgangur af starfsemi Fjármálaeftirlitsins kemur til frádráttar við álagningu eftirlitsgjalds næsta árs.

Áætluð álagning eftirlitsgjalds nemur 198,8 m.kr. Samkvæmt endurskoðaðri rekstraráætlun stofnunarinnar fyrir árið 2001 er gert ráð fyrir að rekstrarkostnaður á árinu verði alls 211,4 m.kr. Áætlað er að uppsafnaður tekjuafgangur nemi 45,2 m.kr. í árslok 2001.

Álagning eftirlitsgjalds fyrir árið 2002 er nú í undirbúningi. Samkvæmt rekstraráætlun sem

Þekking og reynsla flutt heim

Vaxandi fjöldi kvörtunarmála og fyrirspurna

Fjármálaeftirlitið hefur unnið er gert ráð fyrir að álagt eftirlitsgjald árið 2002 nemi um 215 m.kr. Áætlaður rekstrarkostnaður á árinu 2002 er hins vegar um 264 m.kr. en gert er ráð fyrir að tekjuafgangur fyrri ára og aðrar tekjur stofnunarinnar á árinu geri það að verkum að heildartekjur og -gjöld standist á í árslok 2002. Aukið rekstrarumfang Fjármálaeftirlitsins á árinu 2002 skýrist fyrst og fremst af áætlunum um fjölgun starfsfólks og leigu viðbótarhúsnæðis.

Starfsmannafjöldi

Á miðju ári 2001 störfuðu 27 starfsmenn hjá Fjármálaeftirlitinu í tæplega 26 stöðugildum. Meirihluti starfsmanna er sérfræðimenntaður, einkum á sviði lögfræði, viðskipta- eða tölvufræða. Frá miðju ári 2000 til miðs árs 2001 hófu alls 6 starfsmenn störf hjá stofnuninni en 5 starfsmenn hurfu til annarra starfa. Starfsmannavelta var svipuð og í íslenskum fyrirtækjum almennt á þessu tímabili. Frá því að Fjármálaeftirlitið tók til starfa í byrjun ársins 1999 hefur verið stefnt að fjölgun starfsmanna við stofnunina en stöðugildin voru 22 í upphafi. Sú fjölgun hefur hins vegar ekki gengið eftir eins og nauðsynlegt er til að halda í við þróun fjármálamarkaðar og aukin verkefni Fjármálaeftirlitsins.

Fjármálaeftirlitið hefur birt á heimasíðu sinni greinargerð um mat á starfsmannabörf þess næstu misseri. Hún gerir ráð fyrir að frá 1. júlí 2001 til loka árs 2002 fjölgi stöðugildum við stofnunina úr 26 í 32.

Innri reglur og símenntun

Haldið hefur verið áfram að byggja upp innri umgjörð starfa í Fjármálaeftirlitinu. Þannig hafa verið settar reglur um viðskipti starfsmanna, forstjóra og stjórnar við eftirlitsskylda aðila, regluna um meðferð trúnaðarupplýsinga og verðbréfa-viðskipti starfsmanna og stjórnenda o.fl.

Símenntun

Ennfremur hefur Fjármálaeftirlitið sett sér sérstaka símenntunartefnu þar sem gert er ráð fyrir að tilteknu hlutfalli af launakostnaði verði árlega varið til þessara mála og leiðir skilgreindar.

Ýmsar tölulegar upplýsingar á tímabilinu 1. júlí 2000 til 30. júní 2001

Fjármálaeftirlitið hefur sent frá sér ríflega 2.000 bréf á tímabilinu og mótttekið 2.100 bréf. Eftirlitsskyldir aðilar hafa sent um 1.200 skýrslur vegna reglubundinnar gagna- og upplýsingaöflunar.

Sérstakar athuganir af ýmsum toga voru alls um 100 á tímabilinu. Eðli þessara athugana er mjög mismunandi og misjafnt hve víðtækar þær eru.

Fjármálaeftirlitið hefur jafnframt afgreitt um 160 mál vegna erinda frá eftirlitsskyldum aðilum, tæp 120 mál vegna erinda frá viðskiptavinum eftirlitsskyldra aðila og um 160 mál vegna erinda frá öðrum aðilum, innlendum og erlendum. Á því tólf mánaða tímabili sem hér er fjallað um hefur Fjármálaeftirlitið í 90 tilvikum talið ástæðu til að gera formlegar athugasemdir eða krefjast úrbóta af einhverjum toga hjá eftirlitsskyldum aðilum. Þá skal nefnt að Fjármálaeftirlitið gaf 20 umsagnir um starfsleyfi til eftirlitsskyldra aðila á umræddu tímabili.

Til viðbótar framangreindu má nefna að aukin umfjöllun fjölmiðla síðustu misseri um málefni fjármálamarkaða samhliða auknum sýnileika Fjármálaeftirlitsins hefur leitt til vaxandi eftirspurnar almennings og fjármálafyrirtækja eftir liðsinni hjá Fjármálaeftirlitinu. Á tímabilinu 1. júlí 2000 til 30. júní 2001 voru afgreidd 60 kvörtunar- og neytendamál af ýmsum toga og 105 fyrirspurnir. Á tólf mánaða tímabili þar á undan voru kvörtunar- og neytendamál 44 og fyrirspurnir 34.

Framangreindar upplýsingar eru settar fram til fróðleiks og eru ekki einhlítur mælikvarði á starfsemi Fjármálaeftirlitsins.

2. Fjármálamarkaðurinn – þróun og horfur

2.1 Lána- og verðbréfamarkaður

Versnandi afkoma

Undanfarin misseri hefur rekstrarumhverfi lánastofnana um margt verið erfitt. Þannig nam samanlagður hagnaður viðskiptabanka og sparisjóða¹ árið 2000 4,4 ma.kr. samanborið við 6,7 ma.kr. hagnað árið 1999. Arðsemi eigin fjár lækkaði úr 18% í tæplega 10% milli ára, sbr. mynd 1. Minni hagnaður milli árunna 1999 og 2000 skýrist aðallega af gengistapi af fjármálastarfsemi, þ.e. hluta- og skuldabréfum. Afkoman á árinu 2000 hefði orðið enn verri ef ekki hefði komið til innlausnar á söluhagnaði eða uppfærslu til markaðsverðs á eignarhlutum margra sparisjóða í Kaupþingi hf.

Á fyrri árhelmingi 2001 nam samanlagður hagnaður viðskiptabanka og sparisjóða 2,7 ma.kr. sem samsvarar um 11% arðsemi eigin fjár. Rekstur lánastofnana á fyrri árhelmingi 2001 einkenndist af áframhaldandi gengistapi af fjármálastarfsemi, einkum hlutabréfum og gjaldeyrisviðskiptum. Þar á móti kom aukning á hreinum vaxtatekjum vegna hærri verðbólgu og aukning á ýmsum tekjum vegna innlausnar á söluhagnaði af hlutabréfum sparisjóða í Kaupþingi hf. Líklegt er að arðsemi eigin fjár verði fremur lág á næstu misserum þar sem fyrirsjáanleg er aukning á afskriftaframlögum jafnframt því sem ástand verðbréfamarkaða skapar óvissu um tekjur af markaðsviðskiptum og markaðsverðbréfum.

Kostnaðarhlutföll áfram há

Kostnaðarhlutfall, þ.e. rekstrargjöld í hlutfalli af hreinum rekstrartekjum, var lítið eitt lægra á fyrri hluta ársins 2001, eða 64,4%, en á árinu 2000 þegar það var 65,6%, sbr. mynd 1. Á árunum 1995-1998 var hlutfallið 66-68% en lækkaði niður í 62% árið 1999 m.a. vegna óvenju mikils gengishagnaðar það ár. Samkvæmt framansögðu hefur lækkun á þessu hlutfalli verið fremur hæg síðustu 5-6 árin.

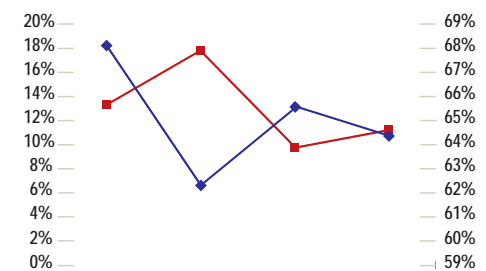
Framangreindar tölur um arðsemi eigin fjár og kostnaðarhlutföll eru mjög mismunandi milli einstakra lánastofnana. Þannig var arðsemi eigin fjár þriggja stærstu bankanna frá 1% til 20% á fyrri hluta ársins 2001 og kostnaðarhlutföll frá 53-78% á sama tímabili.

1) Þar sem fjallað er um viðskiptabanka og sparisjóði í þessum kafla um lána- og verðbréfamarkaðinn er tekið mið af þremur viðskiptabönkum og sex stærstu sparisjóðum til að fá sambærilegar talnaraðir fyrir fyrri hluta árs 2001 og fyrri ár. Afkoma og efnahagur Kaupþings hf. og Sparisjóðabanka Íslands hf. endurspeglast að verulegu leyti í tölum fyrir sex stærstu sparisjóðina. Afkomutölur frá fyrri hluta ársins 2001 hafa verið umreiknaðar yfir á heilt ár í útreikningi á hlutfallstölum til samanburðar við heilsárs tölur.

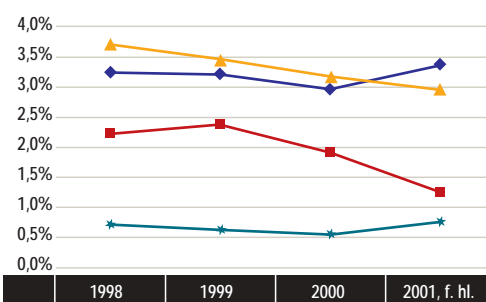
Mynd 2 sýnir helstu rekstrarliði í hlutfalli af heildareignum hjá bönkum og sparisjóðum. Sé litið aftur til ársins 1998 hafa rekstrargjöld sem hlutfall af heildareignum stöðugt farið lækkandi, eða úr 3,7% árið 1998 í 3,0% á fyrri hluta ársins 2001. Þá lækkuðu hreinar vaxtatekjur úr 3,3% árið 1998 í 3,0% árið 2000 en hækkuðu á fyrri hluta árs 2001 í 3,4%. Aðrar rekstrartekjur í hlutfalli af heildareignum náðu hámarki árið 1999, eða 2,4%, en hafa síðan þá lækkað nokkuð og námu 1,2% á fyrri hluta ársins 2001. Afskriftaframlög voru 0,70% árið 1998, 0,64% árið 1999, 0,56% árið 2000 en hækkuðu í 0,74% á fyrri hluta ársins 2001.

Mikill vöxtur heildareigna fjármagnaður með erlendum lántökum

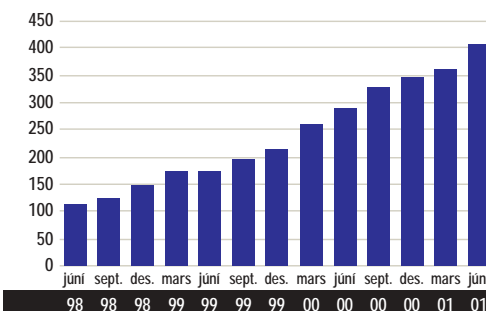
Á framangreindu tímabili hafa heildareignir vaxið verulega, úr tæplega 500 ma.kr. í árslok 1998 í tæplega 900 ma.kr. í lok júní 2001, eða um 80%. Þessi vöxtur hefur að miklu leyti verið fjármagnaður með erlendum lántökum en í minna mæli með innlánum eða innlendri verðbréfaútgáfu.

Mynd 1. Arðsemi eigin fjár og kostnaðarhlutfall af rekstrartekjum hjá bönkum og sparisjóðum.

Mynd 2. Helstu rekstrarliði í hlutfalli af meðalstöðu efnahagsreiknings hjá bönkum og sparisjóðum.

Mynd 3. Nettó skuldir banka við erlenda aðila í milljónum króna.

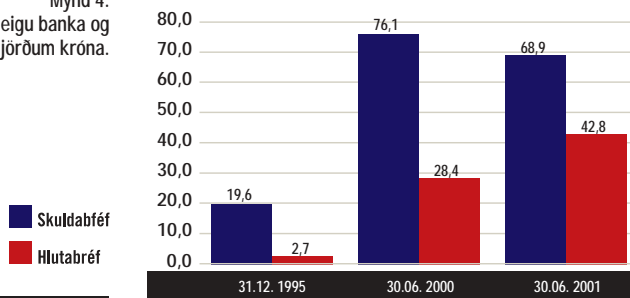
Á mynd 3 er sýnd þróun í nettó skuldum helstu lánastofnana við erlenda aðila á síðustu misserum. Mótvægi við þessi erlendu lán eru í meginatriðum gengisbundin lán til innlendra lánþega sem í mismunandi miklum mæli hafa tekjur í samsvarandi gjaldmiðlum.

Aukin markaðs- og útlánaáhætta

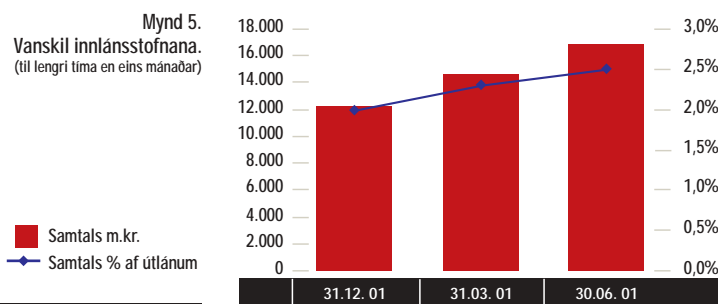
Vöxtur heildareigna felst fyrst og fremst í útlánavexti og aukinni markaðsverðbréfaeign. Hluti eigna lánastofnana er bundinn í markaðsverðbréfum sem háð eru sveiflum á gengi á markaði, sbr. mynd 4. Þannig námu markaðsverðbréf banka og sparisjóða rúmlega 22 ma.kr. í árslok 1995, 105 ma.kr. í lok júní 2000 og 112 ma.kr. í lok júní 2001. Athyglisverð er aukin hlutabréfaeign lánastofnana milli fyrri árhelminga 2000 og 2001. Á tímabilinu töpuðu flestar lánastofnanir á hlutabréfaeign sinni en úrvalsvísitala VÞÍ lækkaði um 30% á tímabilinu og velta dróst saman.

Útlánavöxtur síðustu ára hélst fram á árið 2001. Í júní 2001 nam tólf mánaða nafnaukning útlána

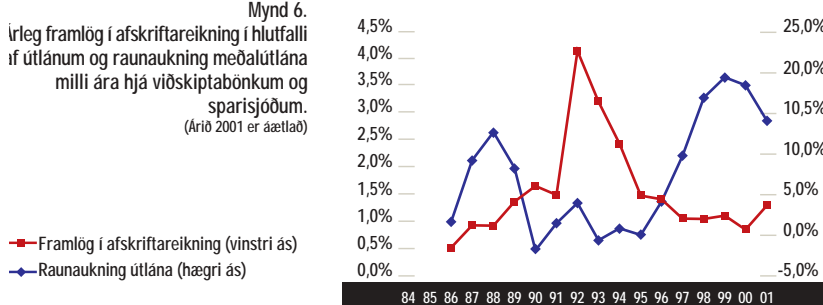
Mynd 4.
Markaðsverðbréf í eigu banka og sparisjóða í milljörðum króna.

Mynd 5.
Vanskil innlánsstofnana. (til lengri tíma en eins mánaðar)

Mynd 6.
Írleg framlög í afskriftareikning í hlutfalli af útlánunum og raunaukning meðalútlána milli ára hjá viðskiptabönkum og sparisjóðum. (Árið 2001 er áætlað)

banka og sparisjóða 26%. Sé tekið tillit til gengis-lækkunar krónunnar og uppfærslu verðtryggðra útlána nam tólf mánaða aukning útlána banka og sparisjóða um 12,5%. Tölur um útlánaþróun á þriðja ársfjórðungi 2001 benda til þess að raunaukning útlána hafi stöðvast.

Vanskil aukast og afskriftir einnig

Undanfarið misseri hafa vanskil lánþega viðskiptabanka og sparisjóða aukist. Sú þróun gefur til kynna að gæði eigna þessara fjármálafyrirtækja sé að rýrna. Eins og sést á mynd 5 námu heildarvanskil² einstaklinga og fyrirtækja 16,8 ma.kr. í lok júní 2001, eða 2,5% af útlánunum, samanborið við 12,3 ma.kr. eða 2,0% í árslok 2000. Hlutfallslega voru vanskil einstaklinga hærri en vanskil fyrirtækja. Vanskil einstaklinga námu 7,1 ma.kr., eða 4,3% af útlánunum til einstaklinga í lok júní 2001 samanborið við 5,3 ma.kr. eða 3,3%, í árslok 2000. Vanskil fyrirtækja námu 9,7 ma.kr., eða 1,9% af útlánunum til fyrirtækja, í lok júní 2001 samanborið við 7,0 ma.kr. eða 1,6% í árslok 2000. Staða afskriftareiknings nam 13,0 ma.kr. í árslok 2000 og 15,3 ma.kr. í lok júní 2001.

Samanlagt framlag í afskriftareikning hjá viðskiptabönkum og sparisjóðum nam 4,0 ma.kr. á árinu 2000, samanborið við 3,6 ma.kr. árið 1999. Hækkunin nam 0,4 ma.kr. eða 11%. Á fyrri árhelmingi 2001 nam samanlagt framlag í afskriftareikning hjá viðskiptabönkum og sparisjóðum 3,1 ma.kr. eða nálægt 80% af heildarframlagi á árinu 2000.

Framlag í afskriftareikning hjá viðskiptabönkum og sparisjóðum í hlutfalli af útlánunum nam 0,9% á árinu 2000 samanborið við 1,1% á árunum 1997-1999. Á árinu 2001 er áætlað að þetta hlutfall verði 1,3%. Þetta hlutfall var hæst 4,1% árið 1992 en fór síðan stöðugt lækkandi fram til ársins 2000 eins og fyrr segir. Áætluð staða afskriftareiknings í lok árs 2001 í hlutfalli af útlánunum er 2,5%.

Mynd 6 sýnir að í kjölfar mikillar og hraðrar aukningar útlána kemur aukning á afskriftaframlögum vegna þeirra. Líklegt er að árið 2000 hafi framlög í afskriftareikning í hlutfalli af útlánunum náð lágmarki og að næstu misseri muni afskriftaþörf vaxa sem mun hafa neikvæð áhrif á afkomu og arðsemi eigin fjár.

Eigið fé eykst með töku víkjandi lána

Samanlagt eigið fé³ hjá viðskiptabönkum og sparisjóðum nam 49,1 ma.kr. í árslok 2000 saman-

2) Vanskil samkvæmt úrtaki sem nær yfir 97% af heildarútlánunum viðskiptabanka og sparisjóða. Með vanskilum er hér átt við vanskil sem staðið hafa lengur en einn mánuð.
3) Hér er átt við eigið fé samkvæmt eiginfjárvæðum laga.

borið við 43,9 ma.kr. í árslok 1999. Hækkunin nam 5,2 ma.kr. eða 12%. Í lok júní sl. nam samantlagt eigið fé hjá viðskiptabönkum og sparisjóðum 53 ma.kr.

Í lok árs 1999 höfðu viðskiptabankar og sparisjóðir gefið út víkjandi skuldabréf sem teljast til eiginfjárbátta B og C við útreikning á eiginfjárlutfalli að fjárhæð samtals 11,5 ma.kr. Í lok árs 2000 nam fjárhæð víkjandi skuldabréfa B og C 18,2 ma.kr. Hækkunin nam því 6,7 ma.kr. eða 58%. Í lok júní sl. námu víkjandi skuldabréf sem flokkast í eiginfjárbátt B og C hjá viðskiptabönkum og stærstu sparisjóðum samtals 19,6 ma.kr.

Í lok árs 2000 heimilaði Fjármálaeftirlitið lánastofnunum útgáfu víkjandi skuldabréfa sem teljast til eiginfjárbátta A við útreikning á eiginfjárlutfalli, en þetta var gert á grundvelli nýrrar reglugerðar viðskiptaráðuneytisins. Í árslok 2000 hafði einn viðskiptabanki nýtt sér heimildina og gefið út víkjandi skuldabréf A fyrir 0,9 ma.kr. Í lok júní sl. höfðu þrjár viðskiptabankar og einn sparisjóður gefið út skuldabréf sem teljast til eiginfjárbátta A við útreikning á eiginfjárlutfalli fyrir samtals 5,5 ma.kr.

Samanlagður áhættugrunnur viðskiptabanka og sparisjóða nam 605 ma.kr. í lok árs 2000 samantborið við 476 ma.kr. í lok árs 1999. Hækkunin nam 129 ma.kr. eða 27%. Í lok júní sl. nam samantlagður áhættugrunnur viðskiptabanka og sparisjóða 693 ma.kr. sem er 14,5% hækkun á hálfu ári.

Eiginfjárlutföll hækka með víkjandi lánum og sölu eigna

Eftir stöðugt lækkandi eiginfjárlutföll viðskiptabanka og sparisjóða fram til miðs árs 2000 hafa þau farið hækkandi fram til miðs árs 2001, sbr. mynd 7. Meginástæða hækkunar eiginfjárlutfalla bankanna var aukning á víkjandi lántökum, sem heimilt er að reikna sem eigin fé í eiginfjárútreikningi. Það á bæði við um töku hefðbundinna víkjandi lána samkvæmt eiginfjárbáttum B og C og töku víkjandi lána samkvæmt eiginfjárbátti A sem heimiluð var seint á árinu 2000. Ein helsta ástæða hærri eiginfjárlutfalla sparisjóðanna í árslok 2000 miðað við lok árs 1999 var sala á eignarhlutum margra sparisjóða í Kaupþingi hf.

Takmarkaðir möguleikar á töku víkjandi lána Samkvæmt þeim reglum sem gilda um víkjandi lántökur eru ýmsar takmarkanir á því að hve miklu leyti þær mega reiknast með í eiginfjárútreikningi í hlutfalli við hefðbundið eigið fé. Í lok júní 2001 höfðu margar lánastofnanir nær fullnýtt

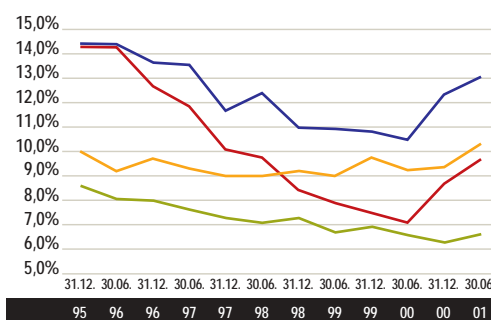
þær heimildir. Eiginfjárstaða flestra lánastofnana verður því ekki styrkt nema með auknum hagnaði eða útgáfu nýs hlutfjár/stofnfjár.

Undanfarin misseri hefur Fjármálaeftirlitið varað við afleiðingum lækkandi eiginfjárlutfalla. Þó svo að eiginfjárlutföll lánastofnana hafi hækkað lítillega að undanfögnu telur Fjármálaeftirlitið að flestar lánastofnanir þurfi enn frekar að styrkja eiginfjárstöðu sína til að mæta hugsanlegum áföllum í nánustu framtíð.

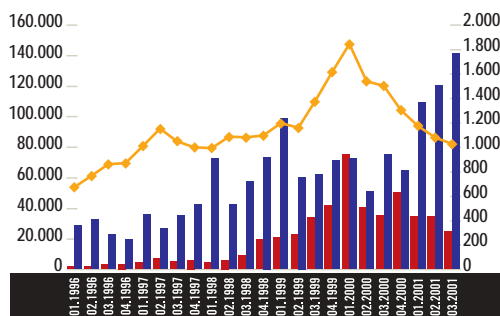
Velta á verðbréfamarkaði – þörf aukins aðhalds

Mjög hefur hægst á verðbréfamarkaði á undanförunum mánuðum, ekki síst á hlutabréfamarkaði. Eftir nokkuð stöðugan vöxt í viðskiptum með hlutabréf frá árinu 1998 til loka fyrsta ársfjórðungs 2000, þegar velta hlutabréfa á VPÍ náði hámarki (75 ma.kr.), hefur velta hlutabréfa dregist saman og hlutabréfavisitölur lækkað, sbr. mynd 8. Hafa verður þó í huga að veltan á 3. ársfjórðungi 2001 og úrvalsvisitala hlutabréfa í lok þess tímabils sýna svipaðar tölur og voru á 2. ársfjórðungi ársins 1999. Samsetning veltu eftir tegund verðbréfa hefur breyst á þessu ári miðað við fyrri ár, þar sem viðskipti með skuldabréf hafa aukist en viðskipti með hlutabréf dregist saman.

Einkenni verðbréfamarkaðarins hér á landi eru hve grunnur hann er, verðmyndun veik og hann borinn uppi af fáum þingadílum. Sé hlutabréfamarkaðurinn skoðaður nánar kemur í ljós að

Mynd 7. Eiginfjárlutfall með og án víkjandi lána sem teljast til eiginfjárbátta B og C.

Mynd 8. Velta skuldabréfa og hlutabréfa í m.kr. sem skráð eru á Verðbréfaþingi Íslands og þróun hlutabréfavisitölu.

viðskipti með hlutabréf í 10 veltumestu félögum frá ársbyrjun til loka ágúst 2001 námu 65% af heildarviðskiptum. Þar af voru 4 stærstu þing-aðilarnir með að meðaltali um 95% af viðskiptum þessara 10 veltumestu félaga. Í athugun Fjármálaeftirlitsins kom í ljós að tæplega 40% af ofangreindum viðskiptum voru fyrir eigin bók þingaðilanna eða sjóða á þeirra vegum.

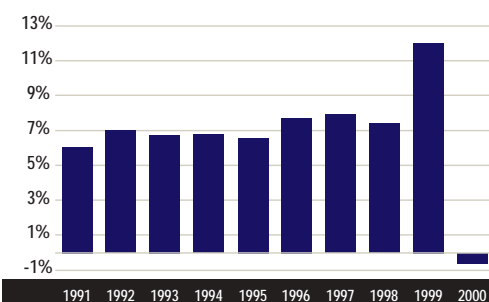
Við þessar aðstæður er ekki síður nauðsyn á ströngu aðhaldi til að koma í veg fyrir markaðsmisnotkun og byggja upp traustan og skilvirkan markað. Aðgerðir Fjármálaeftirlitsins hafa miðað að þessu. Sett hafa verið leiðbeinandi tilmæli um eigin reglur fjármálafyrirtækja og útfendur skráðra verðbréfa. Jafnframt er Fjármálaeftirlitið að byggja upp styrkara eftirlit með starfsháttum á verðbréfa-markaði og bæta yfirsýn yfir hann.

2.2 Lífeyrismarkaður

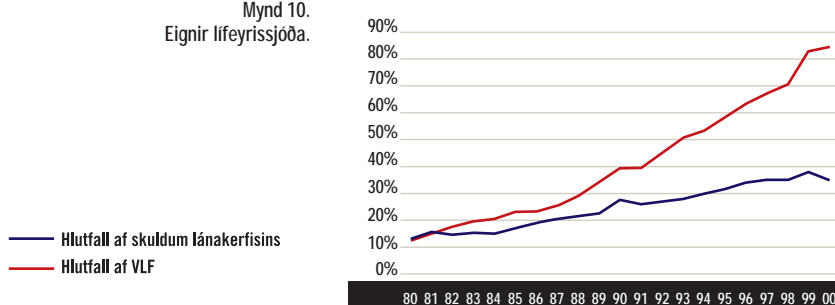
Hægari vöxtur eigna og neikvæð raunávöxtun á árinu 2000

Hrein eign lífeyrissjóða til greiðslu lífeyris í árslok 2000 nam 566 ma.kr. Raunaukning hreinnar eignar á árinu 2000 var um 5% sem er mun minni aukning en árið áður en þá var hún 20%.⁴ Hrein raunávöxtun lífeyrissjóða á árinu 2000 var neikvæð um 0,7%. Á mynd 9 má sjá hreina raunávöxtun á árunum 1991-2000 og sker hrein raunávöxtun ársins 2000 sig úr. Síðustu tíu

Mynd 9.
Hrein raunávöxtun lífeyrissjóða.

Mynd 10.
Eignir lífeyrissjóða.

árin hefur meðaltal hreinnar raunávöxtunar verið 6,7%. Lífeyrissjóðir hafa verið að breyta eignasamsetningu sinni á undanförunum árum og eru hlutabréf og hlutdeildarskírteini verðbréfasjóða mun stærri þáttur í eignasafni lífeyrissjóða en áður. Samkvæmt ársreikningareglum eru skráð hlutabréf og hlutdeildarskírteini metin á markaðsvirði. Má því í framtíðinni gera ráð fyrir meiri sveiflum í ávöxtun lífeyrissjóðanna milli ára samfara breytttri eignasamsetningu þeirra.

Í samanburði við aðrar hagstærðir voru eignir lífeyrissjóðanna rúmlega 84% af vergri landsframleiðslu (VLF) í lok árs 2000 og höfðu vaxið úr 39% árið 1990. Eignir lífeyrissjóða sem hlutfall af skuldum lánakerfisins jukust úr 26% á árinu 1991 í 35% á árinu 2000, sbr. mynd 10.

Fjárfestingarheimildir lífeyrissjóða

Í lífeyrissjóðalögum eru ákvæði um fjárfestingar lífeyrissjóða sem miða að dreifingu eigna á ýmsa flokka verðbréfa auk þess sem kveðið er á um að tillit skuli tekið til áhættu jafnt og ávöxtunar í fjárfestingarákvörðunum.

Í árslok 2000 hóf Fjármálaeftirlitið athugun á fjárfestingum lífeyrissjóða og flokkun þeirra. Í þeim athugunum sem þegar hafa verið gerðar hefur komið í ljós að fjárfestingar hafa í nokkrum tilvikum ekki verið í samræmi við ákvæði lífeyrissjóðslaganna og annmarkar hafa verið á flokkun fjárfestinga. Samkvæmt bráðabirgðaákvæði í lögum nr. 129/1997 var lífeyrissjóðum ekki skylt að selja eignir í því skyni að fullnægja fjárfestingatak-mörkum ef þeir voru yfir mörkunum við gildistöku laganna í júlí 1998. Þeim er hins vegar óheimilt að kaupa verðbréf á meðan þeir eru yfir lögbundnu hámarki og hafi þeir verið undir lögbundnu hámarki við gildistöku laganna ber þeim að virða mörkin.

Fyrst og fremst hefur reynt á heimildir til fjárfestinga í óskráðum verðbréfum, en leyfilegt hámark er 10% af hreinni eign til greiðslu lífeyris samkvæmt síðasta endurskoðaða ársuppgjöri. Nokkrir lífeyrissjóðir hafa aukið hlut sinn í óskráðum verðbréfum frá gildistöku laganna þrátt fyrir að hafa þá verið yfir heimildum. Einnig hefur komið í ljós að óskráð verðbréf eru í mörgum tilfellum ranglega flokkuð sem skráð, t.d. ef stefnt er að skráningu í framtíðinni.

4) Hrein raunávöxtun lífeyrissjóða er ávöxtun eigna miðað við vísitölu neysluverðs þegar kostnaður hefur verið dreginn frá fjárfestingartækjum.

Hlutfall óskráðra verðbréfa

Í árslok 2000 voru óskráð verðbréf 10% af hreinni eign lífeyrissjóða og hafði hlutfall þeirra lækkað úr því að vera 16% í árslok 1999. Hlutfall óskráðrar verðbréfaeignar lífeyrissjóða með ábyrgð annarra lækkaði úr 22% í árslok 1999 í 5% í árslok 2000. Ástæður þessarar miklu lækkunar má að hluta til rekja til lagabreytinga í maí 2000 sem heimiluðu lífeyrissjóðum sem keyptu óskráð bréf tengd húsnæðislánunum Byggingarsjóðs verkamanna og Byggingarsjóðs ríkisins á árunum 1972-1994 að flokka þau bréf sem skráð. Hlutfall óskráðrar verðbréfaeignar lífeyrissjóða án ábyrgðar annarra fór úr 15% í árslok 1999 í 11% í árslok 2000, sjá mynd 11. Í árslok 2000 voru 25 lífeyrissjóðir af 56 með yfir 10% í óskráðum verðbréfum. Þann 30. júní sl. hafði þeim fjölgað í 28.

Hlutfall hlutabréfa

Hlutabréfaeign lífeyrissjóðanna í heild í árslok 2000, bein eign og eign í gegnum verðbréfasjóði, var 182 ma.kr. eða 32% af hreinni eign til greiðslu lífeyris og hafði lækkað úr 142 m.kr. eða 27% af eignum í árslok 1999, sjá mynd 12. Í árslok 2000 var einn lífeyrissjóður af 56 yfir leyfilegu hámarki eða 53% af hreinni eign til greiðslu lífeyris en hæsta leyfilega hlutfall er 50%. Tíu lífeyrissjóðir af 56 voru með herra hlutfall hlutabréfa en 30% af eignum í árslok 2000.

Hlutfall gengisbundinna eigna

Gengisbundnar eignir lífeyrissjóða fóru úr 20% í árslok 1999 í 23% í árslok 2000. Samkvæmt heimildum í lífeyrissjóðalögunum er leyfilegt að vera með allt að 50% af eignum í erlendum gjaldmiðlum. Átta lífeyrissjóðir voru með yfir 30% eigna sinna í erlendum myntum og var hæsta hlutfallið 45%. Þann 30. júní sl. var hlutfall gengisbundinna eigna lífeyrissjóða komið í 26%. Eins og sjá má á mynd 13 eru það lífeyrissjóðir með ábyrgð annarra sem hafa hvað mest verið að auka hlut sinn í gengisbundnum eignum á tímabilinu. Þann 30. júní sl. var hlutfallið 24% af eignum en í árslok 1999 var það 13%. Hjá lífeyrissjóðum án ábyrgðar var hlutfallið 26% þann 30. júní sl. en í árslok 1999 var það 22%.

Fjárhagsstaða lífeyrissjóða

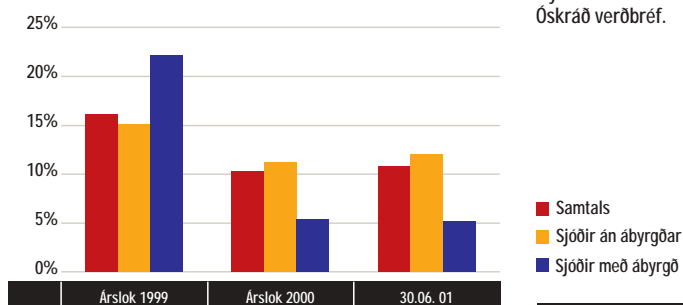
Eitt af megineinkennum íslenska lífeyrissjóðakerfisins er full sjóðssöfnun, þ.e. að lífeyrissjóðir skuli reknir í jafnvægi. Samkvæmt lögum telst sjóður vera í jafnvægi sé mismunur á hreinni eign til greiðslu lífeyris ásamt núvirtum framtíðar-iðgjöldum og heildarlífeyrisskuldbindingum ekki meiri en 10%, eða 5% fimm ár í röð. Öllum

lífeyrissjóðum ber að láta framkvæma tryggingafræðilega athugun á fjárhagsstöðu árlega. Leiði athuginin í ljós að lífeyrissjóður sé ekki í jafnvægi ber að breyta samþykktum hans þannig að jafnvægi náist.

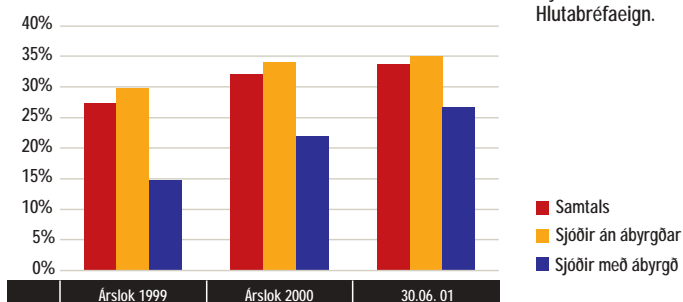
Lífeyrissjóðir án bakábyrgðar eru allir reknir í jafnvægi með tilliti til skilyrða laganna samkvæmt tryggingafræðilegum úttektum fyrir árið 2000. Sé tekið mið af heildarskuldbindingum eru sjóðirnir að meðaltali reknir með 1,6% afgangi eða allt á bilinu 7,1% halla til 16,9% afgangi. Þrír sjóðir eru reknir með meira en 10% afgangi og þurfa því að huga að aukningu réttinda.

Lífeyrissjóðir sem hafa bakábyrgð ríkis, sveitarfélaga eða banka á skuldbindingum eru undanskildir ákvæðum laga um fulla sjóðssöfnun. Þessir sjóðir taka ekki við nýjum sjóðfélögum utan þriggja sem hafa nýtt sér heimild í lögum til að stofna nýjar deildir sem byggja á fullri sjóðssöfnun. Fjárhagsstaða lífeyrissjóða með bakábyrgð er í flestum tilfellum slæm, en lokun þeirra hefur í för með sér að hraðar gengur á eignir þó dregið sé úr aukningu heildarskuldbindinga til lengri tíma lítið. Um er að ræða 14 sjóði sem reka samtals 18 samtryggingardeildir og eru 12 þeirra reknar með halla á bilinu 62-93,5%, hinar 6 eru reknar í jafnvægi. Mikilvægt er að huga sérstaklega að stöðu þeirra deilda sem verst eru settar og eiga aðeins fyrir litlum hluta skuldbindinga sinna. Eignir þeirra

Mynd 11.
Óskráð verðbréf.

Mynd 12.
Hlutabréfaeign.

munu verða uppnar innan nokkurra ára herði launagreiðendur ekki á greiðslum sínum til sjóðanna.

Lífeyrisbyrði lífeyrissjóða er mælikvarði sem nota má til að álykta um stöðu og framtíðarhorfur lífeyrissjóða en lífeyrisbyrði er lífeyrisgreiðslur sem hlutfall af iðgjöldum. Lífeyrisbyrði hækkar almennt eftir því sem sjóðirnir eldast og há lífeyrisbyrði gefur til kynna að hraðar gengur á eignir sjóðsins. Þannig er lífeyrisbyrði lífeyrissjóða án bakábyrgðar 35,3%. Hins vegar er lífeyrisbyrði lífeyrissjóða með bakábyrgð 56% ef Lífeyrissjóður starfsmanna ríkisins (LSR) er ekki meðtalin, en lífeyrisgreiðslur og iðgjöld hans eru margfaldar greiðslur hinna sjóðanna til samans. Lífeyrisbyrði lífeyrissjóða í heild er 36,7%.

Lífeyrissparnaður og viðbótartryggingavernd

Vörsluaðilar lífeyrissparnaðar eru nú um 50 talsins og þar af eru 24 lífeyrissjóðir. Vörsluaðilar, aðrir en lífeyrissjóðir, eru bankar, sparissjóðir, verðbréfafyrirtæki og líftryggingafélög.

Samkvæmt upplýsingum sem Fjármálaeftirlitið hefur kallað eftir frá vörsluaðilum lífeyrissparnaðar öðrum en lífeyrissjóðum hefur sparnaður í vörslu þessara aðila aukist úr um 600 m.kr. í 2 milljarða frá árslokum 1999 til ársloka 2000. Eignir séreignardeilda lífeyrissjóða, að undanskildum þeim 7 sjóðum sem störfuðu sem hreinir séreignarsjóðir

fyrir gildistöku laga nr. 129/1997, hafa vaxið úr um 970 milljónum í 1,9 milljarða á sama tímabili.

Viðbótartryggingavernd og séreignarsparnaður geta sprottið af tveimur rótum, þ.e. iðgjaldi umfram lögbundið 10% lágmarksiðgjald og einnig af hinu lögbundna 10% iðgjaldi. Nokkrir lífeyrissjóðir nýta sér heimild í lögum til að skilgreina lágmarkstryggingarvernd lægri en 10% og bjóða jafnframt upp á hluta lágmarkstryggingaverndar í formi skilyrtrar séreignar. Sá hluti iðgjaldsins sem er umfram lágmarkstryggingarverndina er frjáls séreign eða viðbótartryggingavernd. Sjóðfélaga er heimilt samkvæmt lögum að ráðstafa iðgjaldi til viðbótartryggingaverndar og annarri séreign til annars vörsluaðila en þess sem móttækur skyldubundið iðgjald hans honum að kostnaðarlausu.

Ofangreindar tölur sýna fram á mikinn vöxt viðbótarlífeyrissparnaðar landsmanna. Um 40% þjóðarinnar notfæra sér þennan sparnaðarmögu-leika og því er enn stór hópur sem gerir það ekki.

Fjöldi lífeyrissjóða og uppbygging

Þann 1. júlí 2001 voru starfandi lífeyrissjóðir alls 54, en lífeyrissjóðir voru 60 í árslok 1999. Af framangreindum 54 lífeyrissjóðum taka 11 þeirra ekki lengur við iðgjöldum og fullstarfandi sjóðir voru því 43. Af 54 (43) lífeyrissjóðum teljast 40 (30) vera lífeyrissjóðir án ábyrgðar annarra, 14 (13) lífeyrissjóðir með ábyrgð annarra.

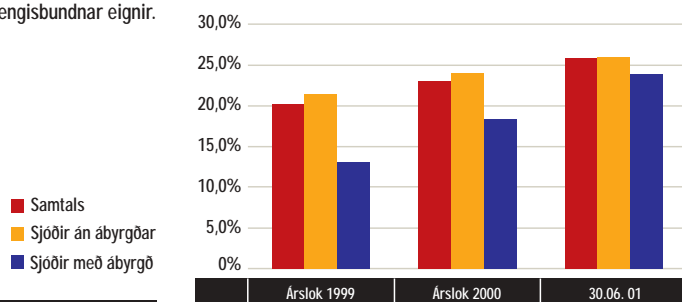
Þrátt fyrir að sameiningar lífeyrissjóða frá árinu 1999 fram á mitt ár 2001 hafi helst verið hjá minni lífeyrissjóðum eru enn starfandi á annan tug smárra lífeyrissjóða. Eitt af starfsleyfisskilyrðum laga er að lágmarksfjöldi sjóðfélaga skal vera 800 nema sjóðurinn tryggi áhættudreifingu vegna skuldbindinga sinna með öðrum hætti. Fjórtán lífeyrissjóðir eru undir þessum mörkum en uppfylla skilyrðið með tryggingu, samstarfi við aðra lífeyrissjóði eða njóta bakábyrgðar sveitarfélags.

Töluvert margir lífeyrissjóðir starfa í fleiri en einni sameignardeild vegna mismunandi réttindakerfa og 24 lífeyrissjóðir eru með séreignadeild auk sameignardeildar.

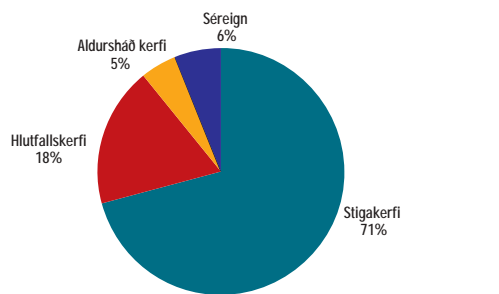
Skipting heildareigna lífeyrissjóða í lok árs 2000 eftir lífeyriskerfum er þannig að stigakerfi eru með 71% eignanna, hlutfallskerfi 18%, aldurstengt kerfi 5% og séreignarsparnaður 6%, sbr. mynd 14. Stigakerfi felur í sér að iðgjöld eru umreiknuð í stig og er lífeyrisréttur tengdur uppsöfnuðum stigum. Aldurstengt kerfi er einnig stigakerfi en þar

Með greiðslu iðgjalds til lágmarkstryggingaverndar er sjóðfélaga tryggður réttur til elli-, örorku-, maka- og barnalífeyris. Hluti skyldubundins sparnaðar eða allur er varðveittur í sameignardeildum þar sem eignir eru sameiginlegar eignir sjóðfélaga. Nokkrir lífeyrissjóðir bjóða upp á samþættingu sameignar og séreignar og er þá ákveðinn hluti iðgjalds til lágmarkstryggingaverndar varðveittur í séreignardeildum þar sem iðgjöld eru séreign hvers sjóðfélaga.

Mynd 13. Gengisbundnar eignir.

Mynd 14. Hlutfallsleg skipting heildareigna eftir lífeyriskerfum.

skiptir máli hvenær ævinnar iðgjöldin eru greidd til lífeyrissjóðsins og fá iðgjöld meira vægi eftir því sem sjóðfélaginn er yngri. Í hlutfallskerfi ávinnur sjóðfélaginn sér með greiðslu iðgjalds ákveðið hlutfall af launum eftirmanns eða af annarri launaviðmiðun á hverju ári. Skipting heildareigna lífeyrissjóða milli kerfa er nánast óbreytt frá árslokum 1999 en eina breytingin sem átt hefur sér stað er hækkun eigna í aldursháðu kerfi um 3% á kostnað eigna í hefðbundnu stigakerfi.

2.3 Vátryggingamarkaður

Vátryggingafélögum fækkar

Nú eru 14 íslensk vátryggingafélög með starfsleyfi. Þau bera nær eingöngu vátryggingaráhættu á Íslandi og eru öll í eigu íslenskra aðila, nema e.t.v. óverulegir eignarhlutir. Fyrirsjáanlegt er að á árinu 2002 muni einungis 8 þessara félaga bera vátryggingaráhættu.

Þrjú hlutfélög bera höfuð og herðar yfir önnur íslensk vátryggingafélög og annast allar greinar skaðatrygginga. Tvö þeirra eru skráð á hlutabréfmarkað og hið þriðja stefnir að skráningu. Einnig fékk bátabyrgðarfélag fyrir nokkrum árum starfsleyfi í öllum greinum skaðatrygginga. Þrjú líftryggingafélög eru öll í meirihluta eigu annarra fjármála-fyrirtækja. Tvö vátryggingafélög sem eru í eigu annarra vátryggingafélaga starfa nú eingöngu að því að ljúka eldri samningum um endurtryggingar.

Sérstök lög um bátabyrgðarfélag voru felld úr gildi á miðju ári 2000. Stofn þeirra þriggja hreinu bátabyrgðarféлага sem enn störfuðu hefur verið fluttur eða verður fluttur á þessu ári til Sjóváralmennra trygginga hf. Einnig er stefnt að því að sameina Samabyrgðina hf. því félagi í árslok, en hún var stofnuð upp úr Samabyrgð Íslands á fiskiskipum.

Viðlagatrygging Íslands starfar samkvæmt sérlögum, hefur afmarkað hlutverk og er því sleppt í umfjöllun um rekstur vátryggingafélaga hér á eftir. Iðgjöld Viðlagatryggingar voru 750 milljónir króna á árinu 2000, en tjón námu 2,6 ma.kr., einkum vegna jarðskjálftanna á Suðurlandi í júní 2000. Eigið fé hennar var 5,15 ma.kr.

Iðgjöld vegna vátryggingasamninga sem komust á fyrir milligöngu íslenskra vátryggingamiðlara voru á árinu 2000 samtals 1,3 ma.kr., einkum við vátryggingafélög í öðrum aðildarríkjum Evrópska efnahagssvæðisins. Auk þess geta vátryggingatakar átt bein viðskipti við vátryggingendur í öðrum

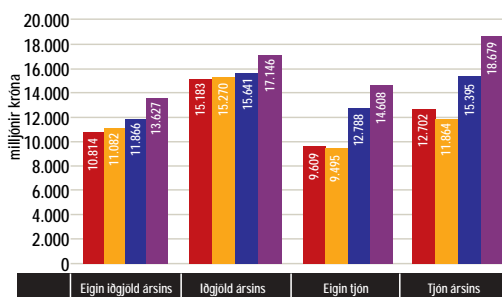
aðildarríkjum, en umfang þeirra viðskipta er óþekkt.

Hér á eftir er gerð nánari grein fyrir starfsemi íslenskra vátryggingafélaga eins og hún birtist í ársreikningum fyrir reikningsárið 2000. Allar fjárhæðir eru færðar til verðlags ársins 2000. Breytingar fjárhæða milli ára verða því breytingar umfram verðlagsbreytingar.

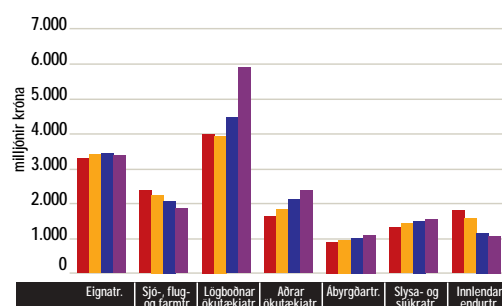
Aukin velta í skaðatryggingum

Skaðatryggingar árið 2000 einkenndust af vexti í öllum meginþáttum; iðgjöldum, tjónum og ávöxtun fjármuna. Iðgjaldatekjur ársins hækkuðu um 10% umfram verðlagsbreytingar frá fyrra ári eða um 1,5 ma.kr. og námu 17,1 ma.kr. Hækkun iðgjalda kom nær eingöngu úr ökutækjatryggingum. Tjón ársins 2000 voru 21% hærri en 1999 og námu 18,7 ma.kr. Mest hækkun tjóna var í eignatryggingum, en ökutækjatjón hækkuðu einnig mikið. Þróun bæði iðgjalda og tjóna var því æði misjöfn eftir greinaflokkum eins og nánar greinir síðar. Þegar hlutur endurtryggjenda í iðgjöldum og tjónum hefur verið dreginn frá standa eftir eigin iðgjöld ársins að fjárhæð 13,6 ma.kr. og eigin tjón að fjárhæð 14,6 ma.kr.

Mynd 15 sýnir þróun í iðgjöldum og tjónum í skaðatryggingum síðustu ár, annars vegar þróun heildarfjárhæða og hins vegar iðgjöld og tjón í eigin hlut.

Mynd 15. Þróun iðgjalda og tjóna í skaðatryggingum síðustu ár, annars vegar þróun heildarfjárhæða og hins vegar iðgjöld og tjón í eigin hlut á verðlagi 2000.

Mynd 16. Þróun iðgjalda í helstu greinaflokkum skaðatrygginga á verðlagi 2000.

Auk iðgjalda og tjóna hafa rekstrarkostnaður, fjárfestingartekjur og breyting á útjöfnunarskuld mikil áhrif á afkomu váttryggingastarfseminnar. Rekstrarkostnaður var 3,2 ma.kr. og hefur hækkað jafnt og þétt síðustu ár. Gengið var á útjöfnunarskuld í öllum greinaflokkum, mest í lögboðnum ökutækjatrekkingum og innlendum endurtryggingum. Nam lækkun útjöfnunarskuldarinnar um 200 m.kr. í hvorum greinaflokki.

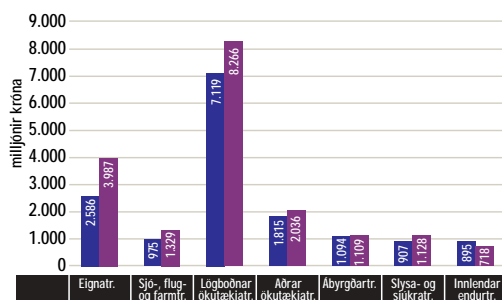
Einstakir greinaflokkar skaðatrygginga

Mynd 16 sýnir hvernig iðgjöld ársins hafa þróast í helstu greinaflokkum skaðatrygginga. Jafnframt sést innbyrðis vægi einstakra greinaflokka í iðgjaldatekjum.

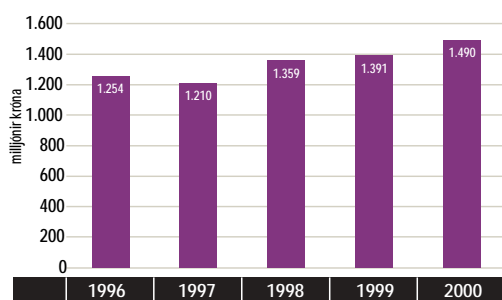
Frumtryggingaiðgjöld ársins 2000 voru samtals 16,1 ma.kr., en samsvarandi tjón 17,9 ma.kr. Í endurtryggingum sem íslensk váttryggingafélög tóku að sér voru iðgjöld rúmlega 1 ma.kr., en tjón 0,8 ma.kr.

Lögboðnar ökutækjatrekkingar eru umfangsmesti greinaflokkur frumtrygginga. Þar hækkuðu iðgjaldatekjur um 1,4 ma.kr. frá fyrra ári, eða um 32%, en miklar iðgjaldahækkningar á árunum 1999 og 2000 fóru saman við fjölgun bíla. Hlutfurð lögboðinna ökutækjatrekkinga var 37% af heildariðgjöldum frumtrygginga, en hafði verið 29% á árinu 1999. Hlutfurð ökutækjatrekkinga í heild var rúmum helmingur af samanlögðum frumtryggingaiðgjöldum á árinu 2000, en var 43% árið 1999.

Mynd 17.
Tjón ársins á verðlagi 2000.

Mynd 18.
Hagnaður váttryggingafélaga á verðlagi 2000.

Mynd 17 sýnir hvernig tjón ársins skiptast eftir greinaflokkum. Tjón í eignatryggingum námu 4 ma.kr. og hækkuðu um 1,4 ma.kr. eða 54% frá fyrra ári. Hækkunin var m.a. vegna stórra tjóna sem eru að drjúgum hluta bætt af endurtryggjendum, þannig að þeirra gætir ekki nema óverulega í afkomu greinarinnar á árinu. Mikil hækkun tjóna varð einnig í sjó-, flug- og farmtryggingum (36%) og í slysa- og sjúkratryggingum (24%).

Í lögboðnum ökutækjatrekkingum hækkuðu tjón ársins um 16% frá fyrra ári og námu 8,3 ma.kr. Þau skiptast þannig að tjónaskuld hækkaði um 2,7 ma.kr en bókfærð tjón námu 5,6 ma.kr. Af tjónagreiðslunum voru 62% vegna tjóna sem urðu á fyrri reikningsárum, en 38% vegna nýrra tjóna. Tjón sem urðu á reikningsárinu í lögboðnum ökutækjatrekkingum voru metin á 9,6 ma.kr. í árslok 2000. Af þeirri fjárhæð var 2,1 ma.kr. þegar greiddur.

Í lögboðnum ökutækjatrekkingum og í eignatryggingum voru tjón verulega hærri en iðgjöld. Tjónahlutfall í lögboðnum ökutækjatrekkingum lækkaði þó frá fyrra ári, enda hækkuðu iðgjöld mikið eins og fyrr segir. Frekari hækkun iðgjaldatekna er fyrirsjáanleg í þeim greinaflokki, þar sem iðgjaldahækkningar á árinu 2000 komu ekki að fullu fram á því ári. Tjónahlutfallið ætti því að lækka áfram á yfirstandandi ári, nema tjónaþróun snúist mjög til hins verra. Mikill hluti af hækkun tjóna í eignatryggingum kemur í hlut endurtryggjenda, og voru eigin tjón 96% af eigin iðgjöldum.

Aukin umsvif í líftryggingum

Bókfærð iðgjöld líftrygginga voru 1,4 ma.kr., sem er 0,4 ma.kr. meira en á árinu 1998. Vöxtur í líftryggingum með fjárfestingaráhættu líftryggingataka hélt áfram. Við árslok 2000 nam líftryggingaskuld vegna þeirra 0,7 ma.kr. Umfang líftryggingastarfseminnar er þó aðeins brot af umfangi skaðatrygginga.

Aukinn hagnaður

Samanlagður hagnaður váttryggingafélaganna⁵ var 1,5 ma.kr. á árinu 2000. **Mynd 18** sýnir hvernig hagnaður hefur þróast síðustu ár.

Í rekstrarreikningi er fjárfestingartekjum skipt eftir fastri reglu á váttryggingarekstur og fjármálastarf-

5) Þessar tölur eru samanlagðar tölur allra váttryggingafélaganna. Ekki er tekið tillit til þess að váttryggingafélög eiga eignarhluti í öðrum váttryggingafélögum, sem verður til þess að hagnaður er tvítalinn að hluta.

semi og síðan reiknaður hagnaður af hvorum hluta starfseminnar um sig. Þessi skipting hefur hvorki áhrif á fjárfestingartekjur í heild né niðurstöðutölu rekstrarreikningsins, hagnaðinn.

Mynd 19 sýnir að hagnaður af váttryggingarekstri hefur minnkað ár frá ári en hagnaður af fjármála-rekstri aukist á móti. Þess má geta að í árshluta-uppgjörum stóru váttryggingafélaganna þriggja á miðju ári 2001 höfðu orðið mikil umskipti þar sem reiknaður hagnaður af váttryggingastarfsemi hafði aukist, en tap orðið af fjármálarekstri eftir að fjárfestingatekjur höfðu verið fluttar yfir á váttryggingarekstur.

Efnahagur váttryggingafélaga

Samanlagðar eignir váttryggingafélaga voru 63,3 ma.kr. við lok ársins 2000 og höfðu þá hækkað frá fyrra ári um 6,6 ma.kr. Í samræmi við eðli váttryggingastarfsemi voru fjárfestingar stærsti eignaliður félaganna, 44,7 ma.kr. í árslok 2000. Skuldamegin er váttryggingaskuldin stærst, 43,8 ma.kr. Í grófum dráttum má segja að fjárfestingar og váttryggingaskuld séu nálægt 70% af efnahag váttryggingafélaga.

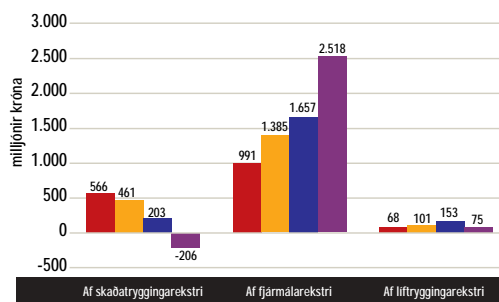
Mynd 20 sýnir þróun helstu fjárfestingaliða. Vöxtur í fjárfestingum var einkum í verðbréfum með breytilegum tekjum, en hlutur verðbréfa með föstum tekjum minnkaði. Bilalán, sem eru meirihluti veðlana, voru í árslok 2000 svipuð og árið áður, en veðlán í heild drögust heldur saman.

Mynd 21 sýnir eigið fé og váttryggingaskuld í heild. Báðir liðir hafa vaxið jafnt og þétt. Hluti eigin fjár er þó tvítalinn vegna eignarhluta sem váttryggingafélög eiga í öðrum váttryggingafélögum.

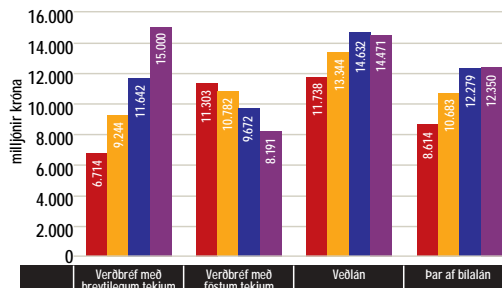
Tjónaskuldin í heild var 32,7 ma.kr., eða þrjú fjórðu hlutar váttryggingaskuldarinnar. Hún er rúmur helmingur af efnahag váttryggingafélaga. Tjónaskuld í lögboðnum ökutækjatrýggingum var 20,1 ma.kr., þar af voru 12,6 ma.kr. vegna óuppgerðra tjóna frá fyrri árum. Tjónaskuld vegna lögboðinna ökutækjatrýgginga er því tæpur þriðjungur af efnahag váttryggingafélaga.

Hlutur endurtryggjenda í váttryggingaskuld er færður sem eignaliður í ársreikningum, en hann nam 5,5 ma.kr. í árslok 2000. Eigin váttryggingaskuld var því samtals 38,3 ma.kr. **Mynd 22** sýnir þróun helstu liða eigin váttryggingaskuldar.

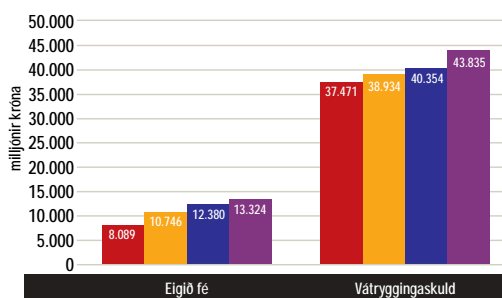
Iðgjaldaskuld hækkar í samræmi við aukin umsvif og hærri iðgjöld í ökutækjatrýggingum og tjónaskuld hækkar í samræmi við tjón. Eigin tjónaskuld í lögboðnum ökutækjatrýggingum hækkaði um 2,5 ma.kr. á árinu 2000. Hækkunar tjóna í eignatrýggingum gæti ekki í þessari mynd þar sem hækkunin lendir að mestu á endurtryggjendum, eins og áður segir.

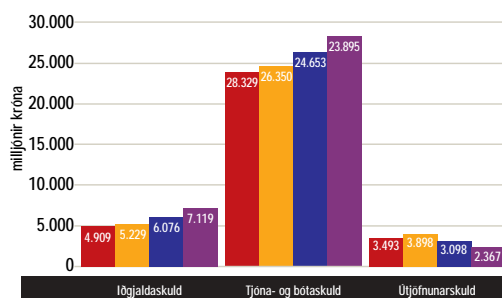
Mynd 19. Hagnaður af helstu þáttum í starfi váttryggingafélaga á verðlagi 2000.

Mynd 20. Þróun helstu fjárfestingarliða váttryggingafélaga á verðlagi 2000.

Mynd 21. Eigið fé váttryggingafélaga ásamt váttryggingaskuld í heild á verðlagi 2000.

Mynd 22. Helstu liðir eigin váttryggingaskuldar á verðlagi 2000.

3. Áherslur í starfi Fjármálaeftirlitsins næstu misseri

Áherslur Fjármálaeftirlitsins nú eru greindar í fjóra meginþætti: Áhættustýringu og innra eftirlit, starfshætti á fjármálamarkaði, markaðsaðhald og samkeppnishæfni fjármálamarkaðar. Þessar áherslur hafa flestar verið lagðar til grundvallar í starfsemi síðustu misseri. Áherslurnar hafa öllum sviðum fjármálamarkaðar.

Áhættustýring og innra eftirlit

Starfshættir á fjármálamarkaði

3.1 Áhættustýring og innra eftirlit

Frá upphafi hefur Fjármálaeftirlitið talið það meginhlutverk sitt að stuðla að því að í hverju fjármálafyrirtæki⁶ séu stjórnendur sem til þess eru bærir að búa fyrirtækinu sterkt skipulag, skýra stefnu, skilvirkar innri reglur og verkferla, viðeigandi upplýsingakerfi og innri endurskoðun. Með því er stjórnendum sjálfum og öðrum starfsmönnum kleift að meta með réttu þá áhættu sem í starfsemi felst og stýra henni í samræmi við styrkleika fyrirtækisins.

Samræming milli sviða fjármálamarkaðar

Í starfi Fjármálaeftirlitsins hefur glögglega komið í ljós að mótun áhættustýringar og innra eftirlits er mislangt á veg komin á einstökum sviðum fjármálamarkaðar. Jafnframt er ljóst að miðla má betur reynslu og þekkingu á áhættustýringu og innra eftirliti af einu sviði fjármálamarkaðar til annars. Að þessu er Fjármálaeftirlitið að stuðla í starfi sínu.

Fjármálaeftirlitið er nú að kynna drög að tilmælum um innra eftirlit og áhættustýringu hjá fjármálafyrirtækjum. Að fenginni reynslu telur Fjármálaeftirlitið einnig ástæðu til að samræma löggjöf sem þetta varðar. Þannig þarf t.d. að taka afstöðu til þess hvort áskilja eigi í löggjöf um váttryggingafélög og fyrirtæki í verðbréfabjónustu að til staðar sé innri endurskoðun sem heyrir beint undir stjórn viðkomandi fyrirtækis.

Hæfi stjórna

Fjármálaeftirlitið hefur hugað að hæfi stjórna og daglegra stjórnenda fjármálafyrirtækja. Mat á því er nú fastur liður í umsögn um starfsleyfi. Einnig hefur Fjármálaeftirlitið átt fundi með stjórnnum starfandi fyrirtækja til þess að leggja áherslu á hlutverk þeirra og ábyrgð. Fjármálaeftirlitið mun halda áfram á þessari braut.

Fylgjast þarf með vanskilum og afskriftum

Í samræmi við fyrri aðvaranir Fjármálaeftirlitsins vegna útlánsvaxtar og eiginfjárstöðu lánastofnana

hefur verið lögð áhersla á að fylgjast með þróun vanskila og afskriftum lánastofnana síðustu misseri. Svo mun verða áfram. Ennfremur er brýnt að fylgjast með markaðsáhættu allra fjármálafyrirtækja.

Nauðsyn árvekni

Þegar áhættustýring og innra eftirlit bregst gera erfiðleikar sjaldnast boð á undan sér. Nauðsynlegt er að brýna fyrir stjórnnum, framkvæmdastjórn og endurskoðendum fjármálafyrirtækja að gera Fjármálaeftirlitinu þegar í stað viðvart ef alvarlegir erfiðleikar koma í ljós.

3.2 Starfshættir á fjármálamarkaði

Fjármálaeftirlitinu er ætlað að fylgjast með því að starfsemi á fjármálamarkaði sé í samræmi við eðlilega og heilbrigða viðskiptahætti. Í samræmi við þetta leggur Fjármálaeftirlitið aukna áherslu á að fylgjast með starfsháttum á fjármálamarkaði.

Starfshættir á verðbréfamarkaði

Á síðasta ári lagði Fjármálaeftirlitið áherslu á að koma á virkara eftirliti með starfsháttum á verðbréfamarkaði. Jafnframt var fylgt eftir nýlegum breytingum á lögum um verðbréfavíðskipti sem styrkt hafa umgjörð verðbréfavíðskipta og skapað bættar forsendur fyrir skilvirku eftirliti. Markmiðið er að bæta yfirsýn yfir hvernig eftirlitsskyldir aðilar starfa á verðbréfamarkaði og leggja til úrbætur þegar ástæða er til.

Eftirlit og yfirsýn á verðbréfamarkaði tengist ennfremur eftirliti á öðrum sviðum, svo sem eftirliti með fjárhagsstöðu lánastofnana og váttryggingafélaga og eftirliti með fjárfestingum lífeyrissjóða. Fjármálaeftirlitið hyggst halda áfram á þessari braut.

Starfshættir á öðrum sviðum fjármálamarkaðar

Þörf er á því að huga að starfsháttum á öðrum sviðum fjármálamarkaðar. Þannig hefur Fjármálaeftirlitið ástæðu til að ætla að úrbóta sé þörf í miðlun og sölu líftrygginga, en framboð og sala á söfnunarlíftryggingum hefur aukist mjög á síðustu árum. Fjármálaeftirlitið hefur hugað sérstaklega að upplýsingaskyldu váttryggingafélaga og váttryggingamiðlara gagnvart váttryggingataka. Til athugunar er hvort setja þurfi leiðbeinandi tilmæli sem útfæri nánar skyldur þessara aðila, umfram það sem kveðið er á um í lögum og reglum.

6) Með fjármálafyrirtæki er hér átt við fyrirtæki á öllum sviðum fjármálamarkaðar, þ.e. lánastofnanir, fyrirtæki í verðbréfabjónustu, váttryggingafélög, váttryggingamiðlanir og lífeyrissjóði.

Viðskiptamenn fjármálafyrirtækja á varðbergi

Viðskiptamenn snúa sér í vaxandi mæli til Fjármálaeftirlitsins með kvartanir vegna viðskipta við tiltekin fjármálafyrirtæki. Slik mál geta gefið tilefni til að bæta starfshætti á viðkomandi sviði, en Fjármálaeftirlitið hefur ekki úrskurðarvald vegna réttarágreinings viðskiptamanns og fjármálafyrirtækis. Starfandi eru tvær úrskurðarnefndir, Úrskurðarnefnd í váttryggingamálum og Úrskurðarnefnd í viðskiptum við fjármálafyrirtæki, sem taka slik mál til afgreiðslu, en nefndirnar eru vistaðar hjá Fjármálaeftirlitinu.

3.3 Markaðsaðhald

Fjármálaeftirlitið leggur áherslu á að stuðla að auknu gegnsæi í starfsemi fjármálafyrirtækja. Með því skapast aukið aðhald af hálfu markaðarins, samhliða aðhaldi innra eftirlits og opinbers eftirlits með fjármálastarfsemi.

Samræming og aðlögun í reikningsskilum

Endurskoðun og samræming reikningsskila fellur undir þetta. Fjármálaeftirlitið hefur lýst áformum um að endurskoða ákvæði um matsákvæði verðbréfa í reglum sem það setur um ársreikninga fjármálafyrirtækja. Einnig þarf að stuðla að aukinni samræmingu í framkvæmd reikningsskila á markaði, m.a. í tengslum við nýjungar í fjármálaþjónustu. Nefna má að Fjármálaeftirlitið hefur sent til umsagnar og birt á heimasíðu sinni drög að tilmælum um birtingu upplýsinga um fjármálaskjöl í ársreikningum.

Gegnsæi í tryggingafræðilegu mati

Fjármálaeftirlitið hefur áður lýst því að auka þurfi gegnsæi í rekstri váttryggingafélaga. Nefnd vinnur við endurskoðun reglugerðar um ársreikninga váttryggingafélaga annarra en líftryggingafélaga. Fjallar hún m.a. um hvort bæta megi upplýsingagjöf í skýringum ársreiknings, einkum að því er varðar váttryggingaskuld og þróun hennar. Ennfremur hefur Fjármálaeftirlitið áður kynnt að hugað sé að sérstökum reglum um váttryggingaskuld með sömu markmið að leiðarljósi. Tjónaskuld í lögboðnum ökutækjetryggingum er rúmur þriðjungur af efnahag váttryggingafélaganna. Því skiptir mat hennar og þróun miklu máli.

Fjármálaeftirlitið telur nauðsynlegt að auka gegnsæi í tryggingafræðilegum úttektum á lífeyrissjóðum. Unnið er að málinu á vettvangi tryggingastærðfræðinga og mun Fjármálaeftirlitið fylgjast með þeirri vinnu.

3.4 Samkeppnishæfni fjármála- markaðar

Í allri stefnumótun og starfsemi Fjármálaeftirlitsins er gengið út frá því að stofnunin hafi hlutverki að gegna við að skapa hér samkeppnishæfan fjármálamarkað. Jafnframt ber Fjármálaeftirlitinu að taka þátt í mótun fjármálamarkaðar og fylgja eftir sjónarmiðum um hagsmuni viðskiptamanna og öryggi í fjármálaþjónustu.

Grunnreglur um árangursríkt fjármálaeftirlit

Eitt af grunnskilyrðum þess að fjármálamarkaður sé metinn samkeppnishæfur er að til staðar séu lög og reglur sem geri hliðstæðar kröfur til starfseminnar og í samkeppnislöndum. Ekki er síst horft til þess hvort opinberu eftirliti með fjármála- markaði sé skapað sterkt umhverfi og að eftirlitið sjálft uppfylli grunnreglur um árangursríkt fjármálaeftirlit sem Alþjóðasamtök eftirlita á öllum sviðum hafa sett.

Eins og greint er frá í kafla 1.3 gerði Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn athugun á íslenska fjármálakerfinu í lok síðasta árs, en skýrsla þess efnis var birt í maí sl. Athugunin beindist m.a. að því hvort grunnreglur um árangursríkt eftirlit væru uppfylltar hér á landi. Þó það væri mat sjóðsins að Fjármálaeftirlitið væri í góðri stöðu til að takast á við verkefni sín komu fram ýmsar athugasemdir og ábendingar um það sem betur mætti fara og stuðla myndi að frekara öryggi. Úrbætur í samræmi við þetta munu styrkja eftirlitið og stuðla að aukinni samkeppnishæfni fjármálamarkaðar.

Erlent samstarf og upplýsingamiðlun

Fjármálaeftirlitið tekur þátt í erlendu samstarfi í því skyni að nýta sér þekkingu og reynslu erlendra fjármálamarkaða. Sama markmið liggur hér til grundvallar, þ.e. samkeppnishæfni og öryggi íslensks fjármálamarkaðar.

Einnig leitast Fjármálaeftirlitið við að miðla upplýsingum um fjármálamarkaðinn í heild. Ársskýrslan miðar að þessu auk þess sem Fjármálaeftirlitið veitir víðtækar upplýsingar á heimasíðu sinni.

Markaðsaðhald

Samkeppnishæfni fjármála-
markaðar

4. Eftirlitsskyldir aðilar

4.1 Fjöldi eftirlitsskyldra aðila

Þann 30. júní 2001 var fjöldi þeirra aðila sem lúta eftirliti Fjármálaeftirlitsins sem hér greinir:

	Fjöldi	Starfa skv. lögum nr.:
Viðskiptabankar	4	113/1996, með síðari breytingum
Sparisjóðir	24	113/1996, með síðari breytingum
Aðrar lánastofnanir		123/1993, með síðari breytingum
Fjárfestingarbankar	5	123/1993, með síðari breytingum
Fjárfestingarlánasjóðir	4	123/1993, með síðari breytingum
Eignarleigur	3	123/1993, með síðari breytingum
Innlánsdeildir samvinnufélaga	9	22/1991, með síðari breytingum
Verðbréfafyrirtæki	7	13/1996, með síðari breytingum
Verðbréfamiðlanir	4	13/1996, með síðari breytingum
Verðbréfasjóðir	9	10/1993, með síðari breytingum
Rekstrarfélög verðbréfasjóða	5	10/1993, með síðari breytingum
Kauphallir og aðrir skipulegir tilboðsmarkaðir	1	34/1998, með síðari breytingum
Verðbréfamiðstöðvar	1	131/1997, með síðari breytingum
Lífeyrissjóðir	54	129/1997, með síðari breytingum
Vátryggingafélög	14	60/1994, með síðari breytingum
Vátryggingamiðlarar	16	60/1994, með síðari breytingum
Aðrir eftirlitsskyldir aðilar	4	Ýmis lög
Samtals	164	

4.2 Fjölgun eftirlitsskyldra aðila og breytingar á starfsleyfum þeirra á tímabilinu 1. júlí 2000 til 30. júní 2001.

Lánamarkaður

Þann 9. nóvember 2000 fékk Eignarhaldsfélagið Alþýðubankinn hf. starfsleyfi lánastofnunar á grundvelli laga nr. 123/1993 um viðskiptabanka og sparisjóði, með síðari breytingum. Þann 15. júní 2001 samþykkti viðskiptaráðherra samruna á starfsemi fjögurra sparisjóða á Vestfjörðum í Sparisjóð Vestfirðinga. Sparisjóðirnir sem í hlut áttu voru Sparisjóður Þingeyrarhrepps, Eyrasparisjóður, Sparisjóður Súðavíkur og Sparisjóður Önundarfjarðar. Við þessa sameiningu var nafni Sparisjóðs Þingeyrarhrepps breytt í Sparisjóður Vestfirðinga og starfsemi Eyrasparisjóðs slitið. Hins vegar var Sparisjóði Önundarfjarðar og Sparisjóði Súðavíkur ekki formlega slitið þótt meginstarfsemi þeirra sameinaðist Sparisjóði Vestfirðinga. Nýir stofnfjáráðilar koma að þessum tveimur sjóðum á síðari hluta ársins 2001 og er gert ráð fyrir að nöfnum þeirra verði breytt í framhaldi af því.

Verðbréfamarkaður

Fyrirtæki í verðbréfabjónustu

Þann 9. apríl 2001 fengu Jöklar Verðbréf hf. starfsleyfi sem verðbréfafyrirtæki á grundvelli laga nr. 13/1996, með síðari breytingum. Áður hafði fyrir-

tækið starfað sem verðbréfamiðlun og hét þá Verðbréfamiðlun Framsýnar ehf. Þann 15. júní 2001 samþykkti viðskiptaráðherra samruna Verðbréfamarkaðar Íslandsbanka hf., sem starfaði sem verðbréfafyrirtæki, og Íslandsbanka-FBA hf. Þann 20. júní 2001 fékk Fjárvernd-Verðbréf hf. starfsleyfi sem verðbréfafyrirtæki á grundvelli laga nr. 13/1996, með síðari breytingum.

Verðbréfasjóðir

Þann 8. febrúar 2001 samþykktu hluthafafundur í Tekjusjóðnum hf., Marksjóðnum hf. og Verðbréfasjóðnum samruna þessara verðbréfasjóða. Starfsemi tveggja hinna fyrirtölu var slitið og runnu réttindi þeirra og skyldur til Verðbréfasjóðsins hf. Verðbréfasjóðurinn hf. gerði jafnframt, þann 23. júlí 2001, nýjan rekstrarsamning við rekstrarfélagið Kaupþing-eignastýringu ehf. en rekstur sjóðsins hafði áður verið í umsjá Rekstrarfélags Frjálsa Fjárfestingarbankans ehf. Þann 23. júlí 2001 gerði Ævisjóðurinn hf. einnig nýjan rekstrarsamning við rekstrarfélagið Kaupþing-eignastýringu ehf. en rekstur sjóðsins hafði áður verið í umsjón rekstrarfélagsins Lífvarðar ehf.

Lífeyrissjóðir

Í ágúst 2000 sameinaðist Lífeyrissjóður starfsmanna Sjóvátryggingafélags Íslands hf. Lífeyrissjóði verslunarmanna. Í ársbyrjun 2001 sameinuðust Lífeyrissjóður KEA og Lífeyrissjóður verkalýðsfélaga á Norðurlandi vestra Lífeyrissjóði Norðurlands.

Vátryggingamarkaður

Vátryggingamiðlarar

Þann 16. nóvember 2000 fékk Howden Insurance Brokers Ltd., London, starfsleyfi vátryggingamiðlara á grundvelli laga um vátryggingastarfsemi. Þá fékk Heath Lambert Norway AS, Oslo, starfsleyfi vátryggingamiðlara þann 3. janúar 2001 og Árni Reynisson ehf. fékk starfsleyfi vátryggingamiðlara þann 6. apríl 2001. Eftirgreindir aðilar hafa hætt starfsemi sem vátryggingamiðlarar og lagt inn starfsleyfi sín til varðveislu hjá viðskiptaráðuneyti:

Tryggingaráðgjöf þann 6. desember 2000, HMS Tryggingamiðlun ehf. þann 20. febrúar 2001, Fjárfesting og ráðgjöf ehf. þann 3. apríl 2001 og Samstarf vátryggingamiðlun ehf. þann 5. apríl 2001.

Aðrir eftirlitsskyldir aðilar

Frá og með 1. júlí 2000 var starfsemi innlánsdeildar Kaupfélags Borgfirðinga yfirtekin af Sparisjóði Mýrasýslu samkvæmt sérsöku samkomulagi þessara aðila.

Þann 1. júní 2001 féllu úr gildi lög nr. 11/1998 um Kvótaþing og var starfsemi Kvótaþings Íslands þar með hætt. Ákvæði um niðurfellingu laganna er að finna í lögum nr. 34/2001 um kjaramál fiskimanna og fleira.

4.3 Listi yfir eftirlitsskylda aðila 30. júní 2001

	Höfuðstöðvar		Höfuðstöðvar
VIÐSKIPTABANKAR		Sparisjóður vélstjóra	Reykjavík
Búnaðarbanki Íslands hf.	Reykjavík	Sparisjóður Þórshafnar	Þórshöfn
Íslandsbanki - FBA hf.	Reykjavík	Sparisjóður Öndurarfjarðar *)	Flateyri
Landsbanki Íslands hf.	Reykjavík	Sparisjóðurinn í Keflavík	Keflavík
Sparisjóðabanki Íslands hf.	Reykjavík		
SPARISJÓÐIR		*) rekstur liggur niðri tímabundið frá og með 15. júní 2001.	
Sparisjóður Bolungarvíkur	Bolungarvík	AÐRAR LÁNASTOFNANIR	
Sparisjóður Hafnarfjarðar	Hafnarfjörður	Fjárfestingarbankar	
Sparisjóður Hornafjarðar og nágrennis	Höfn	Eignarhaldsfélagið Alþýðubankinn hf.	Reykjavík
Sparisjóður Hólahrepps	Sauðárkrókur	Frjálsi Fjárfestingarbankinn hf.	Reykjavík
Sparisjóður Húnaþings og Stranda	Hvammstangi	Greiðslumiðlun hf. - VISA Ísland	Reykjavík
Sparisjóður Höfðhverfinga	Grenivík	Kaupþing hf.	Reykjavík
Sparisjóður Kópavogs	Kópavogur	Kreditkort hf. - EUROPAY Ísland	Reykjavík
Sparisjóður Mýrasýslu	Borgarnes		
Sparisjóður Norðfjarðar	Neskaupstaður	Fjárfestingarlánasjóðir	
Sparisjóður Norðlendinga	Akureyri	Byggðastofnun	Reykjavík
Sparisjóður Ólafsfjarðar	Ólafsfjörður	Ferðamálasjóður	Reykjavík
Sparisjóður Ólafsvíkur	Ólafsvík	Hafnabótasjóður	Kópavogur
Sparisjóður Reykjavíkur og nágrennis	Reykjavík	Lánasjóður landbúnaðarins	Selfoss
Sparisjóður Siglufjarðar	Siglufjörður		
Sparisjóður Strandamanna	Hólmavík	Eignarleigur	
Sparisjóður Suður-Þingeyinga	Laugar	Glitnir hf.	Reykjavík
Sparisjóður Súðavíkur *)	Súðavík	Lýsing hf.	Reykjavík
Sparisjóður Svarfdæla	Dalvík	SP-Fjármögnun hf.	Reykjavík
Sparisjóður Vestfirðinga	Þingeyri		
Sparisjóður Vestmannaeyja	Vestmannaeyjar		

	Höfuðstöðvar	Höfuðstöðvar
INNLÁNSDEILDIR SAMVINNUFÉLAGA		
Kaupfélag Árnesinga	Selfoss	
Kaupfélag Austur-Skaftellinga	Höfn	
Kaupfélag Eyfirðinga	Akureyri	
Kaupfélag Fáskrúðsfirðinga	Fáskrúðsfjörður	
Kaupfélag Héraðsbúa	Egilsstaðir	
Kaupfélag Skagfirðinga	Skagafjörður	
Kaupfélag Suðurnesja	Reykjanesbær	
Kaupfélag V-Húnavetninga	Hvammstangi	
Samvinnufélagið Hreyfill	Reykjavík	
VERÐBRÉFAFYRIRTÆKI		
Burnham International á Íslandi hf.	Reykjavík	
Fjárvernd - Verðbréf hf.	Reykjavík	
Íslensk verðbréf hf.	Akureyri	
Jöklar - Verðbréf hf.	Reykjavík	
Landsbréf hf.	Reykjavík	
MP Verðbréf hf.	Reykjavík	
Verðbréfastofan hf.	Reykjavík	
VERÐBRÉFAMÍÐLANIR		
Annar hf. - verðbréfamiðlun	Reykjavík	
Íslenskir fjárfestar hf.	Reykjavík	
Vaxta ehf. - verðbréfamiðlun	Kópavogur	
Verðbréfamiðlun Lífiðnar og Sameinaða lífeyrissjóðsins ehf.	Reykjavík	
VERÐBRÉFASJÓÐIR		
Hávöxtunarfélagið hf.	Reykjavík	
Heimasjóðir VÍB hf. *)	Reykjavík	
Landssjóður hf.	Reykjavík	
Landssjóður2 hf. *)	Reykjavík	
SPH Verðbréfasjóðurinn hf. *)	Reykjavík	
Verðbréfasjóðir VÍB hf.	Reykjavík	
Verðbréfasjóður Búnaðarbankans hf.	Reykjavík	
Verðbréfasjóðurinn hf.	Reykjavík	
Ævisjóðurinn hf. *)	Reykjavík	
*) Verðbréfasjóðir sem eingöngu er heimilt að markaðssetja á Íslandi		
REKSTRARFÉLÖG VERÐBRÉFASJÓÐA		
Kaupþing-eignastýring ehf.	Reykjavík	
Landsvaki ehf.	Reykjavík	
Rekstrarfélag Verðbréfasjóðs Búnaðarbankans hf.	Reykjavík	
Rekstrarfélag VÍB hf.	Reykjavík	
SPH Rekstrarfélag ehf.	Reykjavík	
KAUPHALLIR OG AÐRIR TILBOÐSMARKAÐIR		
Verðbréfaþing Íslands hf.	Reykjavík	
VERÐBRÉFAMÍÐSTÖÐVAR		
Verðbréfaskráning Íslands hf.		Reykjavík
LÍFEYRISSJÓÐIR		
Almennur lífeyrissjóður VÍB hf.		Reykjavík
Eftirlaunasjóður F.Í.A.		Reykjavík
Eftirlaunasjóður Reykjanesbæjar		Keflavík
Eftirlaunasjóður Sláturfélags Suðurlands		Reykjavík
Eftirlaunasjóður slökkviliðsmanna á Keflavíkurflugvelli		Keflavík
Eftirlaunasjóður starfsmanna Hafnarfjarðarkaupstaðar	Hafnarfjörður	
Eftirlaunasjóður starfsmanna Íslandsbanka hf.		Reykjavík
Eftirlaunasjóður starfsm. Ólíuverzlunar Íslands		Reykjavík
Eftirlaunasjóður starfsmanna Útvegsbanka Íslands		Reykjavík
Frjálsi lífeyrissjóðurinn		Reykjavík
Íslenski lífeyrissjóðurinn		Reykjavík
Lífeyrissjóður Akraneskaupstaðar		Akranes
Lífeyrissjóður arkitekta og tæknifræðinga		Reykjavík
Lífeyrissjóður Austurlands		Neskaupstaður
Lífeyrissjóður bankamanna		Reykjavík
Lífeyrissjóður Bolungarvíkur		Bolungarvík
Lífeyrissjóður bænda		Reykjavík
Lífeyrissjóður Eimskipafélags Íslands		Reykjavík
Lífeyrissjóður Flugvirkjafélags Íslands		Reykjavík
Lífeyrissjóður hjúkrunarfræðinga		Reykjavík
Lífeyrissjóður lækna		Reykjavík
Lífeyrissjóður Mjólkursamsölnunar		Reykjavík
Lífeyrissjóður Neskaupstaðar		Reykjavík
Lífeyrissjóður Norðurlands		Akureyri
Lífeyrissjóður Rangæinga		Hella
Lífeyrissjóður sjómanna		Reykjavík
Lífeyrissjóður starfsmanna Akureyrarbæjar		Akureyri
Lífeyrissjóður starfsmanna Áburðarverksmiðju ríkisins		Reykjavík
Lífeyrissjóður starfsmanna Búnaðarbanka Íslands		Reykjavík
Lífeyrissjóður starfsmanna Húsavíkurbæjar		Reykjavík
Lífeyrissjóður starfsmanna Kópavogskaupstaðar		Kópavogur
Lífeyrissjóður starfsmanna Reykjavíkurbótéks		Reykjavík
Lífeyrissjóður starfsmanna Reykjavíkurborgar		Reykjavík
Lífeyrissjóður starfsmanna ríkisins		Reykjavík
Lífeyrissjóður starfsmanna sveitarfélaga		Reykjavík
Lífeyrissjóður starfsmanna Vestmannaeyjabæjar		Vestmannaeyjar
Lífeyrissjóður Suðurlands		Selfoss
Lífeyrissjóður Suðurnesja		Keflavík
Lífeyrissjóður Tannlæknafélags Íslands		Reykjavík
Lífeyrissjóður verkfræðinga		Reykjavík
Lífeyrissjóður verslunarmanna		Reykjavík
Lífeyrissjóður Vestfirðinga		Ísafjörður
Lífeyrissjóður Vestmannaeyja		Vestmannaeyjar
Lífeyrissjóður Vesturlands		Akranes
Lífeyrissjóðurinn Eining		Reykjavík
Lífeyrissjóðurinn Framsýn		Reykjavík
Lífeyrissjóðurinn Hlíf		Reykjavík

	Höfuðstöðvar		Höfuðstöðvar
Lífeyrissjóðurinn Lífiðn	Reykjavík	Provins Insurance AB	Svíþjóð
Lífeyrissjóðurinn Skjöldur	Reykjavík	Renta ehf.	Reykjavík
Sameinaði lífeyrissjóðurinn	Reykjavík	Trygg miðlun ehf.	Reykjavík
Samvinnulífeyrissjóðurinn	Reykjavík	Tryggingamiðlun Íslands ehf.	Reykjavík
Séreignalífeyrissjóðurinn	Reykjavík	Tryggingamiðlunin Gildi ehf.	Reykjavík
Söfnunarsjóður lífeyrisréttinda	Reykjavík	Vátryggingamiðlunin ehf.	Reykjavík
Tryggingasjóður lækna	Reykjavík		

VÁTRYGGINGAFÉLÖG

Alþjóða líftryggingarfélagið hf.	Reykjavík
Bátatrygging Breiðafjarðar	Stykkishólmur
Íslensk endurtrygging hf.	Reykjavík
Líftryggingafélag Íslands hf.	Reykjavík
Samabyrgðin hf.	Reykjavík
Sameinaða líftryggingarfélagið hf.	Reykjavík
Sjóvá-Almennar tryggingar hf.	Reykjavík
Trygging hf.	Reykjavík
Tryggingamiðstöðin hf.	Reykjavík
Vátryggingafélag Íslands hf.	Reykjavík
Vélbátaabyrgðarfélagið Gróttá	Reykjavík
Vélbátaabyrgðarfélag Ísafirðinga	Ísafjörður
Viðlagatrygging Íslands	Reykjavík
Vörður vátryggingafélag	Akureyri

VÁTRYGGINGAMÍDLANIR

Alþjóða fjárfestinga- og vátryggingamiðlunin ehf.	Kópavogur
Alþjóðleg miðlun ehf.	Reykjavík
Árni Reynisson ehf.	Reykjavík
Fjárfestingarmiðlun Íslands ehf.	Kópavogur
Guðjón Styrkársson	Reykjavík
Heath Lambert Norway AS	Oslo
Howden Insurance Brokers Ltd.	London
Ísvá ehf.	Reykjavík
Marsh Ltd.	London
Nýja vátryggingaþjónustan hf.	Reykjavík

Vátryggingamiðlarar sem falla undir starfsábyrgðartryggingu vátryggingamiðlana

Eiríkur Hans Sigurðsson	
Renta ehf.	
Halldór Sigurðsson	
Alþjóðleg miðlun ehf.	
Ingi Eldjárn Sigurðsson	
Vátryggingamiðlunin ehf.	
Karl Jónsson	
Tryggingamiðlun Íslands ehf.	
Kristinn Sigurðsson	
Alþjóða fjárfestinga- og vátryggingamiðlunin ehf.	
Leó Árnason	
Valur Arnórsson	
Örn Gústafsson	
Ísvá ehf.	
Ómar Einarsson	
Nýja vátryggingaþjónustan hf.	
Sigurður Rúnar Ástvaldsson	
Trygg miðlun ehf.	
Þorlákur Pétursson	
Fjárfestingarmiðlun Íslands ehf.	

AÐRIR EFTIRLITSSKYLDIR AÐILAR

Póstgíró, Íslandspóstur hf.	Reykjavík
Íbúðalánasjóður	Reykjavík
Nýsköpunarsjóður atvinnulífsins	Reykjavík
Tryggingasjóður innstæðueigenda og fjárfesta	Reykjavík

5. Breytingar á lögum og reglum

5.1 Almennt

Lög um Seðlabanka Íslands nr. 36/2001.

- Nauðsynlegt þótti að laga löggjöf um Seðlabanka Íslands að breytingum á íslenskum og alþjóðlegum fjármálamarkaði, en eldri lög voru að stofni til frá 1986. Með lögnum er sjálfstæði Seðlabanka Íslands aukið, en með auknu sjálfstæði seðlabanka er þeim gert kleift að vinna með markvissari hætti að því hlutverki sínu.
- Felld úr gildi lög nr. 36/1986, um Seðlabanka Íslands.

Lög nr. 99/1999, um greiðslu kostnaðar við opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi.

Breytingar:

- Lög nr. 158/2000: Með lögnum er hundraðshluta eftirlitsgjalds, sem kveðið er á um í 5. gr. laga nr. 99/1999, breytt til samræmis við áætlaðan rekstarkostnað Fjármálaeftirlitsins, sbr. 2. gr. laga nr. 99/1999.

Reglugerð nr. 560/2001, um beitingu dagsekta og févítis í opinberu eftirliti með fjármálastarfsemi.

- Reglugerðin er sett með heimild í 7. mgr. 11. gr. laga nr. 87/1998, um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi. Í reglugerðinni er að finna nánari útfærslu á ákvæðum 11. gr. laga nr. 87/1998.

Reglugerð nr. 562/2001, um samráðsnefnd eftirlitsskyldra aðila.

- Reglugerðin er sett með vísan til 7. gr. laga nr. 87/1998, um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi og 9. gr. laga nr. 99/1999, um greiðslu kostnaðar við opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi. Samráðsnefndin er vettvangur eftirlitsskyldra aðila til þess að koma á framfæri viðhorfum sínum til starfshátta og reksturs Fjármálaeftirlitsins.

Lög nr. 107/1999, um fjarskipti.

Breytingar:

- Lög nr. 29/2001: Heimildir fjármálafyrirtækja og fleiri aðila til hljóðritana simtala styrktar. Þetta er talið nauðsynlegt vegna þess að í sívaxandi mæli er stofnað til viðskipta simleiðis og hljóðritun samtals er eina leiðin til að sanna hvað fram fór.

5.2 Lánamarkaður

Lög nr. 113/1996, um viðskiptabanka og sparisjóði.

Breytingar:

- Lög nr. 69/2001: Eigendur virkra eignarhluta í fjármálafyrirtækjum. Breyting ýmissa laga með þann tilgang að styrkja eftirlit með eigendum virkra eignarhluta í lánastofnunum, fyrirtækjum í verðbréfaþjónustu og váttryggingafélögum.
- Lög nr. 71/2001: Sparisjóðum heimilað að breyta rekstarformi sínu í hlutafélag.
- Lög nr. 82/2001: Verðtrygðar eignir og skuldir.

Lög nr. 123/1993, um lánastofnanir aðrar en viðskiptabanka og sparisjóði.

Breytingar:

- Lög nr. 69/2001: Eigendur virkra eignarhluta í fjármálafyrirtækjum. Breyting ýmissa laga með þann tilgang að styrkja eftirlit með eigendum virkra eignarhluta í lánastofnunum, fyrirtækjum í verðbréfaþjónustu og váttryggingafélögum.

Lög nr. 50/1997, um stofnun hlutafélaga um Landsbanka Íslands og Búnaðarbanka Íslands.

Breytingar:

- Lög nr. 70/2001: Heimild veitt til að selja hlutafé ríkissjóðs í Landsbanka Íslands hf. og Búnaðarbanka Íslands hf.

Reglugerð nr. 852/2000, um viðbótareiginfjárlið fyrir viðskiptabanka, sparisjóði, aðrar lánastofnanir og fyrirtæki í verðbréfaþjónustu.

- Reglugerð sem sett er á grundvelli 7. mgr. 54. gr. laga nr. 113/1996, um viðskiptabanka og sparisjóði, 10. gr. laga nr. 123/1993, um lánastofnanir aðrar en viðskiptabanka og sparisjóði og 9. mgr. 32. gr. laga nr. 13/1996, um fyrirtæki í verðbréfaþjónustu. Reglugerðin kveður á um heimild fyrir fjármálafyrirtæki til að gefa út vikiandi skuldabréf án gjalddaga sem að uppfylltum tilteknum skilyrðum geta talist til eiginfjárbáttar A í útreikningi á eiginfjárlutfalli.

Breytingar:

- Reglugerð nr. 964/2000: Breytingin felur í sér nánari ákvæði um endurskoðun vaxtakjara víkjandi skuldabréfa sem talist geta til eiginfjárbáttar A.

Reglur um mat á áhættugrunni við útreikning eiginfjárlutfalli lánastofnana og fyrirtækja í verðbréfaþjónustu nr. 348/1996.

Breytingar:

- Reglur nr. 684/2000: Breytingarnar fela í sér að innleidd eru í íslenskar reglur efnisákvæði þriggja breytingatilskipana við CAD-tilskipunina og eiginfjárlutfallstilskipunina.

Reglur um gerð ársreiknings viðskiptabanka, sparisjóða og annarra lánastofnana nr. 554/1994.

Breytingar:

- Reglur nr. 92/2001: Meginefni breytinganna varðar skilgreiningu á óvaxtaberandi lánnum, sjóðstreymi, afskriftatíma óefnislegra eigna, sundurliðun á óskráðum veltuhlutabréfum og framsetningu í skýringum á heildarfjárhæð eigna viðskiptamanna í fjárvörslu.

5.3 Verðbréfamarkaður

Lög nr. 13/1996, um verðbréfavíðskipti.

Breytingar:

- Lög nr. 163/2000: Breytingar á ákvæðum um útboð verðbréfa og innherjavíðskipti.
- Lög nr. 164/2000: Verðbréfafyrirtækjum heimilað að halda utan um eignir viðskiptamanna sinna á eigin reikningi (safnreikningi) og taka við greiðslum fyrir hönd viðskiptamanna sinna frá einstökum útgefendum verðbréfa.
- Lög nr. 69/2001: Eigendur virkra eignarhluta í fjármálfyrirtækjum. Breyting ýmissa laga með þann tilgang að styrkja eftirlit með eigendum virkra eignarhluta í lánastofnunum, fyrirtækjum í verðbréfaþjónustu og váttryggingafélögum.

Reglugerð nr. 852/2000, um viðbótareiginfjárlið fyrir viðskiptabanka, sparisjóði, aðrar lánastofnanir og fyrirtæki í verðbréfaþjónustu.

- Reglugerð sem sett er á grundvelli 7. mgr. 54. gr. laga nr. 113/1996, um viðskiptabanka og sparisjóði, 10. gr. laga nr. 123/1993, um lánastofnanir aðrar en viðskiptabanka og sparisjóði og 9. mgr. 32. gr. laga nr. 13/1996, um fyrirtæki í verðbréfaþjónustu. Reglugerðin kveður á um heimild fyrir fjármálfyrirtæki til að gefa út víkjandi skuldabréf án gjalddaga sem að uppfylltum tilteknum skilyrðum geta talist til eiginfjárbáttar A í útreikningi á eiginfjárlutfalli.

Breytingar:

- Reglugerð nr. 964/2000: Breytingin felur í sér nánari ákvæði um endurskoðun vaxtakjara víkjandi skuldabréfa sem talist geta til eiginfjárbáttar A.

Reglur um mat á áhættugrunni við útreikning eiginfjárlutfalls lánastofnana og fyrirtækja í verðbréfaþjónustu nr. 348/1996.

Breytingar:

- Reglur nr. 684/2000: Breytingarnar fela í sér að innleidd eru í íslenskar reglur efnisákvæði þriggja breytingatilskipana við CAD-tilskipunina og eiginfjárlutfallstilskipunina.

Reglugerð nr. 477/2001, um útboð verðbréfa.

- Reglugerð sett á grundvelli laga nr. 13/1996.
- Felld úr gildi reglugerð nr. 505/1993, um almennt útboð verðbréfa.

Reglur nr. 470/2001, um fyrsta söludag almennra útboða verðbréfa - settar af Seðlabanka Íslands.

- Reglur settar á grundvelli laga nr. 13/1996.

Lög nr. 131/1997, um rafræna eignarskráningu verðbréfa.

Breytingar:

- Lög nr. 164/2000: Verðbréfafyrirtækjum heimilað að halda utan um eignir viðskiptamanna sinna á eigin reikningi (safnreikningi) og taka við greiðslum fyrir hönd viðskiptamanna sinna frá einstökum útgefendum verðbréfa.
- Lög nr. 77/2000: Verðbréfamiðstöð heimilt að veita upplýsingar í hagtöluskyni að fenginni heimild Persónuverndar.

5.4 Lífeyrissjóðir

Reglugerð nr. 391/1998, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, sbr. reglugerð nr. 742/1998.

Breytingar:

- Reglugerð nr. 224/2001: Með breytingunni er kveðið á um hlutverk lífeyrissjóða í innheimtu vangoldinna iðgjalda vegna sjóðfélaga sinna og um framkvæmd innheimtu.

Lög nr. 12/1999, um lífeyrissjóð bænda.

Breytingar:

- Lög nr. 66/2001: Lögin miða að því að sníða af vankanta sem voru á framkvæmd við innheimtu iðgjalda í Lífeyrissjóð bænda. Með lögnum er fyrirkomulagi á innheimtu lífeyrisiðgjalda breytt til hagsbóta fyrir sjóðfélaga og þá aðila sem annast innheimtuna.

5.5 Vátryggingamarkaður

Lög nr. 60/1994, um vátryggingastarfsemi, með síðari breytingum.

Breytingar:

- Lög nr. 69/2001: Eigendur virkra eignarhluta í fjármálafyrirtækjum. Breyting ýmissa laga með þann tilgang að styrkja eftirlit með eigendum virkra eignarhluta í lánastofnunum, fyrirtækjum í verðbréfafjónustu og vátryggingafélögum.

Reglugerð nr. 809/2000, um lögboðna brunatryggingu húseigna.

- Reglugerðin er sett á grundvelli 8. gr. laga nr. 48/1994, um brunatryggingar.
- Kveðið á um lögboðna brunatryggingu vegna húseigna, upphaf og lok ábyrgðar, hverjir vátryggðir eru, hið vátryggða, vátryggingafjárhæð, framkvæmd brunabótamats, endurmat, vátryggingatímabil, uppgjör tjóns, o.fl.

Lög nr. 111/2000, um sjúklingatryggingu.

- Kveðið m.a. á um vátryggingaskyldu.

Reglugerð nr. 763/2000, um vátryggingu þeirra sem veita heilbrigðisþjónustu samkvæmt lögum nr. 111/2000 um sjúklingatryggingu.

- Kveðið á um vátryggingaskyldu þ.á.m. vátryggingafjárhæð.

Reglugerð nr. 508/2000, um ábyrgðartryggingu verðbréfamiðlara.

- Reglugerðin er sett á grundvelli laga nr. 13/1996, um verðbréfavíðskipti. Kveðið er m.a. á um vátryggingaskyldu og fjárhæð tryggingar.

Reglugerð nr. 335/1993, um starfsháttu örorkunefndar með síðari breytingum.

Breytingar:

- Reglugerð nr. 594/2001: Kveðið á um gjaldtöku.

Reglugerð nr. 763/2000, um vátryggingu þeirra sem veita heilbrigðisþjónustu samkvæmt lögum nr. 111/2000 um sjúklingatryggingu.

Breytingar:

- Reglugerð nr. 40/2001: Kveðið m.a. á um vísitölu neysluverðs.

fine
Ársreikningur 2000

Staðfesting ársreiknings

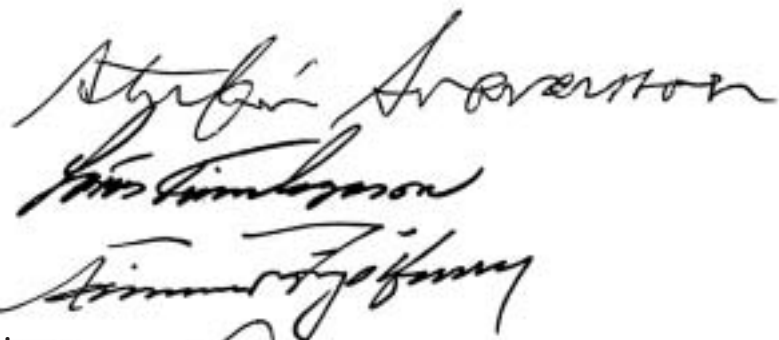
Fjármálaeftirlitið starfar á grundvelli laga nr. 87/1998, um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi, með síðari breytingum. Um starfsemi þess gilda enn fremur lög nr. 99/1999, um greiðslu kostnaðar við opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi, og sérlög um starfsemi á fjármagnsmarkaði.

Tekjur af eftirlitsgjaldi, sem eftirlitsskyldir aðilar greiða, námu 192,5 m.kr. Sértekjur námu 0,4 m.kr. en aðrar tekjur eru vegna úrskurðarnefndar 4,1 m.kr. og endurgreidd biðlaun og stofnkostnaður 3 m.kr. Höfuðstóll í ársbyrjun nam 35,6 m.kr. og tekjuafgangur á árinu nam 16,8 m.kr., eigið fé í árslok 2000 nam því samtals 52,4 m.kr. Eignir í árslok 2000 námu samtals 54,7 m.kr.

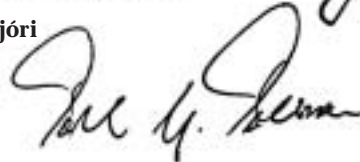
Stjórn og forstjóri Fjármálaeftirlitsins staðfesta hér með ársreikning stofnunarinnar fyrir árið 2000 með undirritun sinni.

Reykjavík, 8. júní 2001

Stjórn

The image shows three handwritten signatures in black ink, stacked vertically. The top signature is the most prominent and appears to be 'Styrbjörn Aronsson'. The middle signature is 'Hóstiðsson' and the bottom one is 'Steinn Þorgeirsson'. The handwriting is cursive and somewhat stylized.

Forstjóri

The image shows a single handwritten signature in black ink, which is 'Páll G. Pálsson'. The handwriting is cursive and somewhat stylized.

Áritun endurskoðenda

Til stjórnar Fjármálaeftirlitsins

Við höfum endurskoðað ársreikning stofnunarinnar fyrir árið 2000. Ársreikningurinn hefur að geyma skýrslu stjórnar, rekstrarreikning, efnahagsreikning, sjóðstreymi og skýringar nr. 1-10. Ársreikningurinn er lagður fram af stjórnendum og á ábyrgð þeirra í samræmi við lög, reglur og starfsskyldur. Ábyrgð okkar felst í því álit sem við látum í ljós á grundvelli endurskoðunarinnar.

Endurskoðað var í samræmi við góða endurskoðunarvenju. Samkvæmt því ber okkur að skipuleggja og haga endurskoðuninni þannig að nægjanleg víska fái um að ársreikningurinn sé í öllum meginatriðum án annmarka. Endurskoðunin fólst meðal annars í úrtakskönnunum til að sannreyna fjárhæðir og upplýsingar sem fram koma í ársreikningnum og einnig athugun á þeim reikningskilaaðferðum og matsreglum sem beitt er við gerð hans og framsetningu í heild. Við teljum að endurskoðunin sé nægjanlega traustur grunnur til að byggja álit okkar á.

Það er álit okkar að ársreikningurinn gefi glögga mynd af rekstri stofnunarinnar á árinu 2000, efnahag 31. desember 2000 og breytingu á handbæru fé á árinu 2000 í samræmi við lög og góða reikningskilavenju fyrir A-hluta stofnanir ríkissjóðs.

Ríkisendurskoðun, 25. júní 2001

Sigurður Þórðarson
ríkisendurskoðandi

Rekstrarreikningur ársins 2000

	Skýr.	2000	1999
Tekjur			
Tekjur af eftirlitsgjaldi	9	192.505.800	199.584.947
Ýmsar tekjur	7	384.975	1.742.387
Tekjur vegna úrskurðanefnda	7	4.132.338	2.893.977
	Tekjur samtals	<u>197.023.113</u>	<u>204.221.311</u>
Gjöld			
Launagjöld	1	127.192.709	109.597.229
Ferðir, fundir og námskeið	2	15.510.858	10.580.776
Rekstrarvörur	3	6.585.837	5.771.732
Aðkeypt þjónusta	4	19.125.082	14.003.525
Húsnæðiskostnaður	5	9.791.078	12.855.710
Úrskurðarnefnd í váttryggingamálum		3.521.575	3.438.516
Biðlaun		602.832	4.887.915
	Rekstrargjöld samtals	<u>182.329.971</u>	<u>161.135.403</u>
Eignakaup	6	875.731	13.461.753
	Gjöld samtals	<u>183.205.702</u>	<u>174.597.156</u>
Tekjuafgangur án fjármagnsliða		13.817.411	29.624.155
Fjármunatekjur og (fjármagnsgjöld)	8	<u>(41.547)</u>	<u>237.244</u>
Tekjuafgangur án ríkisframlags		13.775.864	29.861.399
Framlag ríkissjóðs	10	<u>3.000.000</u>	<u>5.737.000</u>
Tekjuafgangur		<u><u>16.775.864</u></u>	<u><u>35.598.399</u></u>

Efnahagsreikningur 31. desember 2000

	2000	1999
Eignir		
Veltufjármunir:		
Sjóður	9.700	10.700
Skammtímakröfur	428.425	5.969.371
Bankareikningur	51.863.893	31.259.268
Veltufjármunir	<u>52.302.018</u>	<u>37.239.339</u>
Greiðslustaða við ríkissjóð.....	2.368.341	0
Eignir alls	<u>54.670.359</u>	<u>37.239.339</u>
Skuldir og eigið fé		
Eigið fé:		
Höfuðstóll í ársbyrjun	35.598.399	0
Tekjuafgangur á árinu	16.775.864	35.598.399
Höfuðstóll í árslok	<u>52.374.263</u>	<u>35.598.399</u>
Eigið fé í árslok	<u>52.374.263</u>	<u>35.598.399</u>
Skuldir:		
Greiðslustaða við ríkissjóð	0	331.194
Skammtímaskuldir:		
Viðskiptaskuldir	54.900	173.000
Ógreidd gjöld	2.241.196	1.136.746
Skammtímaskuldir	<u>2.296.096</u>	<u>1.309.746</u>
Skuldir samtals	<u>2.296.096</u>	<u>1.640.940</u>
Skuldir og eigið fé alls	<u>54.670.359</u>	<u>37.239.339</u>

Sjóðstreymi árið 2000

	2000	1999
Handbært fé frá rekstri		
Veltufé frá rekstri:		
Tekjuafgangur	16.775.864	35.598.399
 Breyting á rekstartengdum eignum og skuldum:		
Skammtímakröfur, lækkun (hækkun)	5.540.946	(5.969.371)
Viðskiptaskuldir, hækkun	986.350	1.309.746
Breyting á rekstartengdum eignum og skuldum	<u>6.527.296</u>	<u>(4.659.625)</u>
Handbært fé frá rekstri	<u>23.303.160</u>	<u>30.938.774</u>
 Fjármögnunarhreyfingar		
Breyting á stöðu við ríkissjóð		
Framlag ríkissjóðs, ríkistekjur	(192.505.800)	(199.584.947)
Framlag ríkissjóðs, annað	(3.000.000)	(5.737.000)
Greitt úr ríkissjóði	192.806.265	205.653.141
Fjármögnunarhreyfingar	<u>(2.699.535)</u>	<u>331.194</u>
 Hækkun á handbæru fé	20.603.625	31.269.968
 Handbært fé í upphafi árs	<u>31.269.968</u>	<u>0</u>
 Handbært fé í lok árs	<u>51.873.593</u>	<u>31.269.968</u>

Skýringar og sundurliðanir

Reikningsskilaaðferðir

Reikningsskil Fjármálaeftirlitsins eru með sama hætti og almennt tíðkast hjá A-hluta stofnunum. Þannig eru áhrif almennra verðbreytinga á rekstur ekki færð í ársreikninginn. Eignir eru gjaldfærðar þegar þær eru keyptar og því ekki færðar upp í efnahagsreikningi. Í samræmi við ákvæði nýrra laga um fjárreiður ríkisins, nr. 88/1997, er framsetning ársreiknings í samræmi við ákvæði laga um ársreikninga nr. 144/1994 og reglugerðar um framsetningu og innihald ársreikninga nr. 696/1996.

Bókhald og fjárvarsla

Fjármálaeftirlitið sér um bókhalds- og greiðsluþjónustu og innheimtu gjalda af eftirlitsskyldum aðilum en launavinnsla er hjá ríkisbókhaldi.

Lífeyrisskuldbindingar

Í samræmi við reikningsskilareglu A-hluta ríkissjóðs eru lífeyrisskuldbindingar ekki færðar í ársreikningum einstakra A-hluta ríkisstofnana heldur eru þær færðar í einu lagi hjá ríkissjóði.

Fjárheimildir og rekstur

Samkvæmt fjárlögum námu gjöld samtals 202,7 m.kr. sem voru lækkuð um 7,4 m.kr. í fjárukalögum og námu því samtals 195,3 m.kr. Fjárlögin gerðu ráð fyrir innheimtu ríkistekna að fjárhæð samtals 185,4 m.kr., sem voru hækkaðar í fjárukalögunum um 6,9 m.kr. og námu því samtals 192,3 m.kr. Mismunurinn eða 3 m.kr. er framlag ríkissjóðs.

Rekstrargjöld að frádregnum sértekjum á árinu 2000 námu samtals 178,7 m.kr. Sundurliðun er sem hér greinir:

	2000	1999
Launagjöld	127.192.709	109.597.229
Úrskurðarnefnd í váttryggingamálum	3.521.575	3.438.516
Biðlaun.....	602.832	4.887.915
Önnur rekstrargjöld	51.064.947	43.249.374
Sértekjur	(4.527.858)	(4.911.239)
	<u>177.854.205</u>	<u>156.261.795</u>
Eignakaup	875.731	13.461.753
Samtals	<u>178.729.936</u>	<u>169.723.548</u>

1. Launagjöld

Á árinu 2000 fengu alls 33 starfsmenn laun frá eftirlitinu og voru þeir í samtals 25,4 stöðugildum en þeir voru 31 á árinu 1999 í 24,1 stöðugildi.

Í árslok 2000 voru 25 starfsmenn á launaskrá í 22,8 stöðugildum en voru 26 árið 1999 í 23,6 stöðugildum.

	2000	1999
Dagvinna	78.236.744	69.634.739
Yfirvinna	26.061.156	18.052.579
Aukagreiðslur	3.780.803	5.274.763
Launatengd gjöld	19.114.006	16.635.148
Launagjöld samtals	<u>127.192.709</u>	<u>109.597.229</u>

2. Ferðir, fundir, námskeið, félagsgjöld og risna

Farnar voru 66 ferðir til útlanda á árinu á samstarfsfundi og ráðstefnur, en stofnunin tekur þátt í samstarfi banka-, verðbréfa- og váttryggingaefitirlita á alþjóðlegum vettvangi. Á árinu 1999 voru ferðirnar samtals 47.

	2000	1999
Ferða og dvalarkostnaður innanlands	351.041	615.567
Ferða- og dvalarkostnaður erlendis	10.114.524	7.359.503
Fundir, námskeið, félagsgjöld og risna	5.045.293	2.605.706
Ferðir, fundir og námskeið samtals	<u>15.510.858</u>	<u>10.580.776</u>

3. Rekstrarvörur

Tímarit, blöð og bækur	1.353.661	1.376.570
Skrifstofuvörur og áhöld	2.479.273	2.506.441
Aðrar vörur	2.752.903	1.888.721
Rekstrarvörur samtals	<u>6.585.837</u>	<u>5.771.732</u>

4. Aðkeypt þjónusta

Tölvu- og kerfisfræðiþjónusta	1.205.991	332.113
Önnur sérfræðiþjónusta	4.973.024	3.260.655
Sími og ýmis leigugjöld	5.715.782	2.999.162
Prentun, póstur, auglýsingar o.þ.h.	2.483.477	3.047.181
Húsnæði	1.868.859	1.152.901
Akstur	2.877.949	3.211.513
Aðkeypt þjónusta samtals	<u>19.125.082</u>	<u>14.003.525</u>

5. Húsnæðiskostnaður

Stofnunin er með aðsetur að Suðurlandsbraut 32, Reykjavík. Húsnæðið er tekið á leigu til 12 ára.

Húsaleiga og sameign	9.418.912	12.521.523
Rafmagn og heitt vatn	372.166	334.187
Húsnæðiskostnaður samtals	<u>9.791.078</u>	<u>12.855.710</u>

6. Eignakaup

Eignakaup ársins 2000 voru lítil en verulega hærri á árinu 1999 en það var fyrsta starfsár stofnunarinnar.

Tölvubúnaður	0	758.211
Húsgögn	610.908	9.062.180
Skrifstofuvélar	0	91.198
Önnur tæki og búnaður	264.823	3.550.164
Eignakaup samtals	<u>875.731</u>	<u>13.461.753</u>

7. Ýmsar tekjur

Tekjur vegna úrskurðarnefndar stafa af því að Fjármálaeftirlitið leggur út fyrir launum nefndarmanna í Úrskurðarnefnd í váttryggingamálum en innheimtir kostnaðinn síðan frá váttryggingafélögum í samræmi við samkomulag þar um. Ýmsar tekjur sundurliðast með eftirtöldum hætti:

Tekjur vegna úrskurðarnefndar	4.132.338	2.893.977
Ýmsar tekjur	384.975	1.742.387
	<u>4.517.313</u>	<u>4.636.364</u>

8. Fjármunatekjur og (fjármagnsgjöld)

Vaxtatekjur	10.545	274.875
Vaxtagjöld	(52.092)	(37.631)
	<u>(41.547)</u>	<u>237.244</u>

9. Tekjur af eftirlitsgjaldi

Tekjur af eftirlitsgjaldi, sem eftirlitskyldir aðilar greiða, námu samtals 192.5 m.kr.

10. Framlag úr ríkissjóði

Framlög úr ríkissjóði á árunum 1999 og 2000 voru vegna biðlauna og stofnkostnaðar.

Október 2001

Útgefandi: Fjármálaeftirlitið

Umbrot: Gott fólk McCann-Erickson

Ljósmyndir: Eddi

Prentun: Litróf

Fjármálaeftirlitið
Suðurlandsbraut 32
108 Reykjavík
Sími 525 2700
Fax 525 2727
Netfang: fme@fme.is
www.fme.is